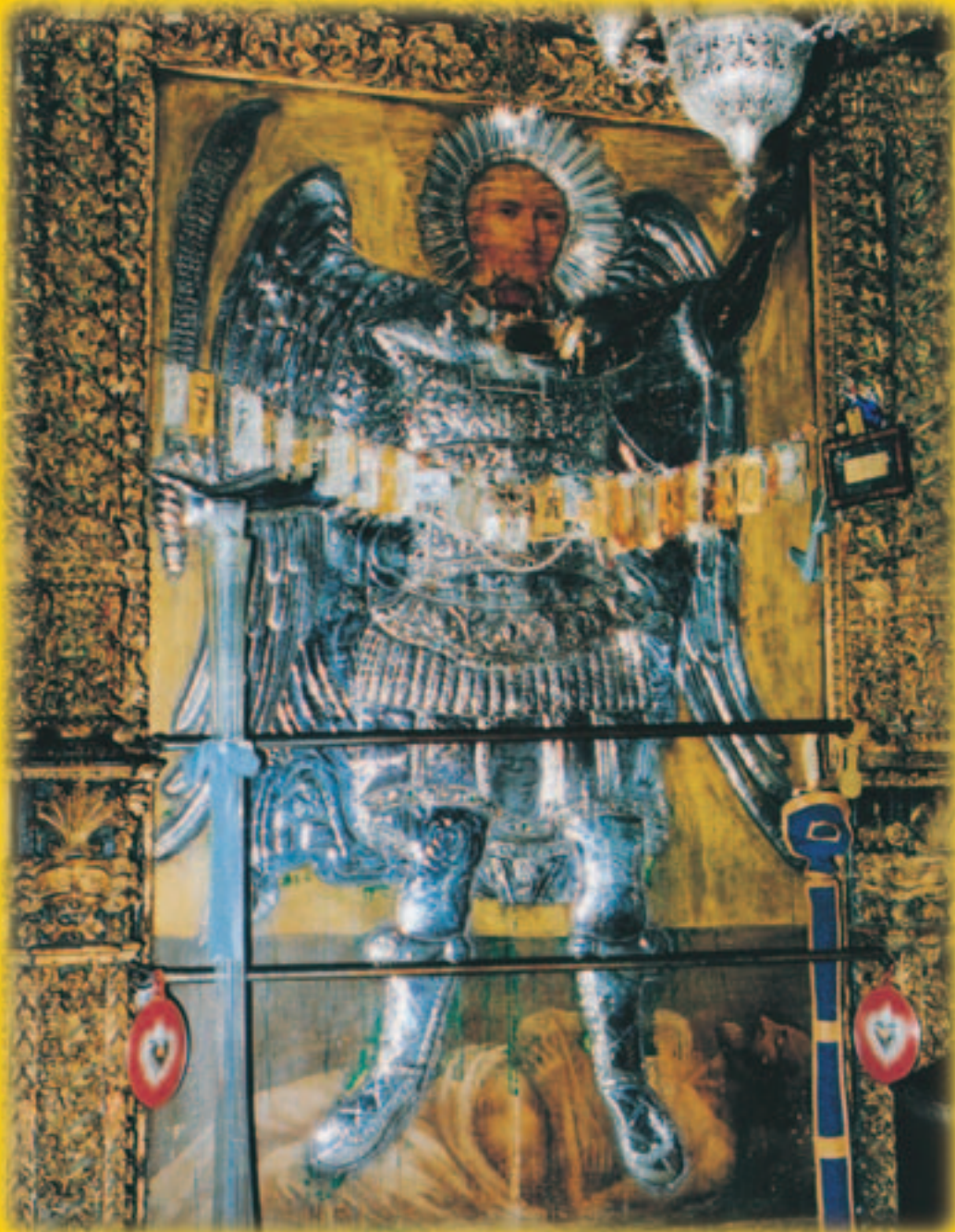

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

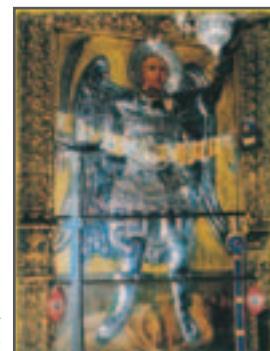
ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΓ' • ΤΕΥΧΟΣ 10 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2004

Ὁ ἄρχων Μιχαήλ ὁ Πανορμίτης
Τό σέμνωμα τῆς Δωδεκανήσου

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
 Ὁ Ἄρχων Μιχαήλ
 ὁ Πανορμητῆς
 (Σύμη Δωδεκανήσου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ λυχνία καὶ τὸ φῶς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου	σελ. 3-7
«Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα, Παντοκράτορα» Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 8-10
Περὶ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων Νικολάου Δρατσέλλα	σελ. 11-14
Ἡ Συμβουλευτικὴ Ποιμαντικὴ Ψυχολογία καὶ ἡ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων στὴν Παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυρόπουλου Στέφανου Χρ. Κουμαρόπουλου	σελ. 15-17
Γιὰ μιὰ Λατρεία μὲ ἐπίγνωση Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ	σελ. 18-19
Τὸ πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν	σελ. 20-22
Εἰδήσεις καὶ Σχόλια Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 23-24
Ἡμερίδα γιὰ Κληρικοὺς ποὺ ὑπηρετοῦν σὲ Σωφρονιστικὰ Ἰδρύματα καὶ Νοσοκομεῖα	σελ. 25-26
Ὁ Ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης τῶν Ἀρχανῶν Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη	σελ. 27-28
Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ Ἀρχμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου	σελ. 29
Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν	σελ. 30
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ	σελ. 31

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
 Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
 Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
 e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
 τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
 Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
 τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
 Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
 Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
 Ἀρχμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
 Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ:
 Ἰ. Μ. Χατζηφώτης

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
 Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
 ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
 ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ**

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
 Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

Παναγία ἡ Ὁδηγήτρια.
Τελευταῖο τέταρτο 13ου αἰ. Τ. Μ. Βατοπεδίου.

Α. Εἰσαγωγικά

Σήμερα, στὸ Δυτικὸ κόσμο, τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική, γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας ἔχει δημιουργηθεῖ ἓνα ὀξύτατο πρόβλημα. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἐμφανίζεται ὑπὸ δύο μορφές: ἡ γυναίκα, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, μεταβάλλεται σὲ καταναλωτικὸ (σεξουαλικὸ) προϊόν καί, ἀπὸ τὸ ἄλλο, χειροτονεῖται ἱερεὺς καὶ ἐπίσκοπος! Οἱ δύο αὐτὲς ἀκραῖες θέσεις ὀδηγοῦν σὲ μιὰ διαπίστωση: στὸ ὅτι στὸ Δυτικὸ σύγχρονο κόσμο, ὑπάρχει, τὸ λιγότερο, μιὰ βαθιὰ σύγχυση, ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ρόλο τῆς γυναίκας μέσα στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων¹.

Τρεῖς εἶναι κυρίως οἱ λόγοι ποὺ συνετέλεσαν στὴ δημιουργία τοῦ προβλήματος αὐτοῦ στὴν ἐποχὴ μας: πρῶτον, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου, ποὺ καθιερώθηκε καὶ ἰσχύει στὴ Ρωμαϊκὴ ἐκκλησία, δεύτερον, ἡ σεξουαλικὴ ἐπανάσταση ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὶς θεωρίες τοῦ αὐστριακοῦ ψυχιάτρου Φρόντ (19ος-20ὸς αἰ.) καί, τρίτον, ἡ κατάργηση τοῦ μυστηριακοῦ, χαρισματικοῦ χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ μέρους τῆς Διαμαρτύρησης (τῶν Προτεστάντων).

Ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου προκάλεσε καὶ προκαλεῖ μιὰ νοσταλγία τῶν

Ἡ λυχνία καὶ τὸ φῶς

Ἡ χαρισματικὴ διάσταση τοῦ θεσμοῦ τῆς Πρεσβυτέρας

Τοῦ Σεβασμιωτάτου
Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου

Δυτικῶν, πρὸς τὴν ἱερατικὴ παρουσία τῆς γυναίκας μέσα στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου, μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει σήμερα ἓνα μεγάλο ρεῦμα πρὸς τὸν ἕγγαμο κλήρο², στὶς δὲ Προτεστάντικες Κοινότητες, ἰδίως τῶν Ἀγγλικανῶν, ἔχουν ἤδη ἀρχίσει νὰ χειροτονοῦν γυναῖκες ὡς ἱερεῖς καὶ ἐπισκόπους!

Ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς ἀκρότητες τῶν Δυτικῶν χριστιανῶν, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.) ἀκολουθεῖ τὴ μέση καὶ βασιλικὴ ὁδὸ, ὡς πρὸς τὴ θέση τῆς γυναίκας μέσα στὴν Ἐκκλησία, ποὺ ἐκφράζεται κυρίως μὲ τὸν ἀρχαιότατο θεσμὸ τοῦ ἐγγάμου κλήρου καί, εἰδικότερα, μὲ τὸ θεσμὸ τῆς Πρεσβυτέρας³.

1. Ἡ μυστηριακὴ συμμετοχὴ τῆς γυναίκας στὴν Ἐκκλησία

Στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ γυναίκα, ἀπὸ τὴ βρεφικὴ καὶ νηπιακὴ τῆς ἡλικία, ἀξιώνεται νὰ συμμετέχει στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Γιὰ μᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἓνας διοικητικὸς ὀργανισμὸς ἢ μιὰ κοινωνικὴ ὑπηρεσία, ὅπου οἱ γυναῖκες,

Θεοτόκος Γαλακτοτροφοῦσα, 1702.
I. M. Σίμωνος Πέτρας.

βάσει τῆς καθιερωμένης (!) σήμερα κοινωνικῆς ἰσότητος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νὰ δικαιωθῶνται μιὰ θέση ἐργασίας ἢ μιὰ κοινωνικὴ σύνταξη. Καὶ νὰ ἦταν ἡ Ἐκκλησία ἕνας τέτοιος ὀργανισμὸς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐξασφαλίζει θέσεις, μισθοὺς καὶ συντάξεις γιὰ ὅλες τὶς γυναῖκες, παρὰ μόνο γιὰ ἕνα μικρὸ ποσοστὸ γυναικῶν, ὅπως τοῦτο, ἄλλωστε, συμβαίνει καὶ σὲ ὅλους τοὺς κοινωνικοὺς καὶ κρατικοὺς ὀργανισμοὺς⁴.

Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, εἶναι κυρίως χαρισματικὸς καὶ ἁγιαστικὸς ὀργανισμὸς καί, ὡς ἐκ τούτου, δίνει τὴ δυνατότητα συμμετοχῆς σὲ ὀλόκληρο τὸ γυναικεῖο πληθυσμὸ. Στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅλες οἱ γυναῖκες μετέχουν στὴν Ἐκκλησία διὰ τῆς συμμετοχῆς στὰ ἱερά Μυστήρια. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία μετὸν Θεοῦ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ αὐτὸ πὺ ἔχει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι ἡ θεία Χάρις. Αὐτό, λοιπόν, πὺ εἶναι καὶ αὐτὸ πὺ ἔχει ἡ Ἐκκλη-

σία, τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τῆς, τὴν θεανθρώπινη ὑπαρξή τῆς, τὸ παρέχει σὲ ὅλους, ἀνδρες καὶ γυναῖκες.

Ἡ ὀρθόδοξη γυναῖκα, μετέχουσα στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει τὴν αἴσθησι τῆς πλήρους συμμετοχῆς σ' αὐτήν. Ἡ ὀρθόδοξη γυναῖκα, κατὰ ταῦτα, προσλαμβάνει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία αὐτὸ πὺ κυρίως εἶναι καὶ αὐτὸ πὺ κυρίως ἔχει. Καὶ γιὰ τὴν ὀρθόδοξη γυναῖκα ἐκεῖνο πὺ ἔχει σημασία εἶναι τὸ ἕνα (πρβλ. «ἐνὸς ἐστὶ χρεία», Λουκ. ι' 42), τὸ μείζον: ἡ κοινωνία μετὸν Θεοῦ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ πρόγευσι τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ ἱκανοποιεῖ ἀπόλυτα τὴν ὀρθόδοξη γυναῖκα καὶ τὴν κάνει νὰ μὴ αἰσθάνεται μειωμένη, στερημένη καὶ ἀδικημένη μέσα στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας.

2. Τὰ προσωπικὰ χαρίσματα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας

Ἐξάλλου, βασικὴ ἀγιογραφικὴ ἀρχή, ἡ ὁποία ἰσχύει στὴν Ἐκκλησία εἶναι τὰ προσωπικὰ χαρίσματα τῶν πιστῶν, ὡς μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, λειτουργεῖ ὡς σῶμα (πρβλ. Α' Κορ. ιβ'). Τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἕνα. Ἔχει Κεφαλὴ τὸν Χριστό, οἱ πιστοὶ δὲ ἀποτελοῦν μέλη τοῦ σώματος. Τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι χαρισματικὸ, μετὴν ἔννοια, ὅτι συγκροτεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο καὶ διανέμει σὲ κάθε μέλος ὀρισμένα χαρίσματα. Δὲν εἶναι ὅλα τὰ χαρίσματα ἴδια οὔτε ὅλα τὰ μέλη ἔχουν τὰ ἴδια χαρίσματα. Ὑπάρχει μιὰ μεγάλη ποικιλία χαρισμάτων καὶ σὲ κάθε μέλος δίδεται ἕνα ἢ περισσότερα ἰδιαίτερα (ξεχωριστὰ) χαρίσματα. Ἐὰν ὅλα τὰ μέλη εἶχαν τὰ ἴδια χαρίσματα, τότε ἡ Ἐκκλησία δὲν θὰ λειτουργοῦσε ὡς ἕνα ὀργανικὸ καὶ ζωντανὸ σῶμα, ἀλλὰ ὡς ἕνα μηχανικὸ ρομπότ! «*Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ (τὸ ἴδιο) Πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις κοινωνιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Ἐκά-*

στω δίδεται ή φανέρωσις (τὸ χάρισμα) τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. Ὡ (σέ κάποιον) μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως... ἐτέρω δὲ πίστις... ἄλλω δὲ χαρίσματα ἰαμάτων... ἄλλω δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἐτέρω δὲ γένη γλωσσῶν ἄλλω δὲ ἐρμηνεία γλωσσῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ (ξεχωριστὸ χάρισμα) ἐκάστῳ καθὼς βούλεται» (στίχ. 4-11).

Ἡ διάκριση τῶν χαρισμάτων ἀποκλείει τὴν δημιουργία ζηλοτυπιῶν, διενέξεων ἢ διεκδικήσεων. Ὁ καθένας εἶναι εὐχαριστημένος μὲ τὸ χάρισμα ἢ τὰ χαρίσματα ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ εὐγνωμων. Ὁ Κύριος μάλιστα, στὴν παραβολὴ τῶν Ταλάντων (Ματθ. κε' 15-28), ἐτόνισε τὴ σημασία ποὺ ἔχει ἡ ἀξιοποίηση τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν περισσοτέρων χαρισμάτων ἀπὸ τὸν καθένα.

Ἡ διάκριση τῶν χαρισμάτων εἶναι οὐσιαστικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἡ διάκριση τῶν χαρισμάτων ἦταν πολὺ ἐμφανής, ὅπως μᾶς εἶπε προηγουμένως ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ἡ Παναγία εἶχε πολλὰ χαρίσματα, ὅπως λ.χ. τὰ χαρίσματα τῆς Ἐπιλογῆς, τῆς Ἐκλογῆς, τῆς Ἀειπαρθενίας, τῆς Μητρότητος, τῆς Μεσιτείας, «τῶν δυνάμεων» (θαυμάτων) κ.λπ. Δὲν εἶχε ὅμως τὸ χάρισμα τῆς Ἱερωσύνης. Ἡ Παναγία δὲν ἦταν οὔτε Ἱερεὺς οὔτε Ἐπίσκοπος!

Ὁ Ἰδιὸς ὁ Θεάνθρωπος εἶχε «τὸ πλήρωμα» τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Κολ. β' 9). Ὁ Χριστός, ὡς θεανδρικὸ πρόσωπο, εἶχε κυρίως τὸ Τριπλὸ λεγόμενον Χάρισμα, τὸ Ἀρχιερατικὸ, τὸ Προφητικὸ καὶ τὸ Βασιλικὸ.

Τὸ τριπλὸ αὐτὸ χάρισμα ποὺ εἶχε ὁ Χριστός, ὡς θεανδρικὸ πρόσωπο καὶ ὄχι τὸ γυναικεῖο πρόσωπο τῆς Θεοτόκου, ἦταν ὁ βασικὸς λόγος ποὺ ἔπεισε τὴν Ἐκκλησία, ὅτι ἡ Ἱερωσύνη ἔπρεπε νὰ μεταδίδεται σὲ ἀνδρικά μόνον πρόσωπα καὶ ὄχι καὶ σὲ γυ-

ναικεῖα⁵. Καὶ τοῦτο, ὄχι, βέβαια, μὲ τὴν ὑποτιμητικὴ ἔννοια τῆς φυλετικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου (στὴν Ἐκκλησία «οὐκ ἔστιν ἄρσεν καὶ θῆλυ», Γαλ. γ' 28), ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι τὸ ἀνδρικὸ πρόσωπο τοῦ Ἱερέα ἀνταποκρίνεται ἐκ φύσεως στὸ ἀνδρικὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, τὸν Ὅποιο μπορεῖ νὰ ἐκπροσωπεῖ «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ». Ἡ Ἱερωσύνη, ἐπομένως, παρέχεται μόνον στοὺς ἄνδρες, μὲ τὴν ἔννοια τοῦ προσωπικοῦ χαρίσματος καὶ ὄχι ὡς προνομιακὴ φυλετικὴ διάκριση, ποὺ δὲν ἰσχύει στὴν Ἐκκλησία, ὅπως εἶπαμε.

Ἡ Πρεσβυτέρα, ἐξάλλου, ἔχει «ἴδιον», ξεχωριστὸ δηλαδὴ προσωπικὸ χάρισμα, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴ φύση καὶ τὴ θέση τῆς γυναίκας στὸ δημιουργικὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ στὸ σχέδιο τῆς θείας Οἰκονομίας. Ἡ ὀρθόδοξη γυναίκα, ἐπομένως, ἔχει τὸ «ἴδιον» χάρισμα νὰ γίνεται Πρεσβυτέρα καὶ νὰ μετέχει ἔτσι τοῦ ἱερατικοῦ χαρίσματος τοῦ συζύγου της, ὅπως θὰ ἀναπτύξουμε στὴ συνέχεια.

3. Ἡ μετοχὴ στὸ χάρισμα τοῦ ἄλλου

Μιὰ ἄλλη βασικὴ ἀρχὴ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας εἶναι ἡ μετοχὴ στὸ χάρισμα ἢ τὰ χαρίσματα τοῦ ἄλλου προσώπου εἴτε αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ Πρόσωπα τῆς Τριαδικῆς Θεότητος εἴτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα.

Ἡ Θέωση, ὡς θεοκοινωνία ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ εἶναι ἡ δυνατότητα ποὺ ἔχει κάθε πιστὸς νὰ μετέχει κατὰ χάριν στὴ ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Μὲ τὴ θέωση, ὁ πιστὸς δὲν γίνεται Θεός, δὲν ἀλλάζει ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε αὐτὴ νὰ γίνῃ θεϊκὴ. Μὲ τὴ θέωση, ὁ ἀνθρώπος γίνεται κατὰ χάριν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κατὰ φύσιν. Μὲ τὴ θέωση, ὁ ἀνθρώπος θὰ γίνῃ, κατὰ μετοχὴν ἢ κατὰ χάριν θεός.

Ἡ κατὰ χάριν καὶ μετοχὴ στὸ χάρισμα τοῦ ἄλλου πραγματώνεται κυρίως στὸν θεσμὸ τοῦ ἐγγάμου κλήρου καί, εἰδικότερα, στὸν θεσμὸ τῆς πρεσβυτέρας. Ἡ γυναίκα ποὺ γίνεται πρεσβυτέρα δὲν γίνεται Ἱερεὺς,

ὅπως εἶπαμε, ἀλλὰ μετέχει κατὰ χάριν στὸ ἱερατικὸ χάρισμα τοῦ συζύγου της. Ἡ Παναγία, διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔγινε θεός, ἀλλὰ Θεοτόκος, δηλαδή μετέσχε κατὰ χάριν στὴ θεϊκὴ ιδιότητα τοῦ Υἱοῦ της.

Ἡ κατὰ χάριν, λοιπόν, μετοχὴ εἶναι ἓνα πρόσθετο λειτουργημὰ (ἐνέργημα) τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸν θεαναθρώπινο ὀργανισμὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ κηροπήγιο δὲν εἶναι κερὶ, ὑποβαστάζοντας ὁμως τὴν ἀναμμένη λαμπάδα, μετέχει τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ φωτός. Ἡ γυναίκα, ὡς πρεσβυτέρα εἶναι ἡ «λυχνία», ἡ ὁποία συμβάλλει ὥστε ἡ φλόγα τῆς Ἱερωσύνης νὰ λάμψει «πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ», ὅπως ἐτόνισε ὁ Κύριος (Μαθ. ε' 15).

4. Ἡ Πρεσβυτέρα ὡς τύπος τῆς Ἑνσαρκώσεως

Τὸ «ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον καὶ Ἀγγέλους ἄγνωστον μυστήριον» καὶ σχέδιο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς πεσοῦσης ἀνθρωπότητος πραγματοποιήθηκε μετὰ τὴν Ἑνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς Ἑνσαρκώσεως, ὁ ἀόρατος καὶ ἄγνωστος Θεὸς ἔγινε ὁρατὸς καὶ γνωστὸς στοὺς ἀνθρώπους. Στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ὅπως μᾶς βεβαιώνουν οἱ ἅγιοι Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἀνθρωποὶ εἶδαν, ψηλάφησαν καὶ ἄκουσαν τὸν ἴδιο τὸν Θεό: «Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐώρακάμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν... ἀπαγγέλλομεν ἡμῖν» (Α' Ἰωάν. α' 1-3). Γι' αὐτὸ δὲ καὶ ὁ Χριστὸς παρομοίασε τὸν ἑαυτό του, ὡς «ὁδόν» (πρβλ. «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός», Ἰωάν. ιδ' 6). Διότι, ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μόνος δρόμος («μονόδρομος»), γιὰ νὰ γνωρίσουν οἱ ἀνθρωποὶ καὶ νὰ συνδεθοῦν ξανά μετὰ τὸν Θεό. Τὸ μέγιστο δὲ θρησκευτικὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπότητος, ἀκόμη καὶ σήμερα, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ 2/3 τῶν κατοίκων τῆς γῆς δὲν ἔχουν ἀκόμη πληροφορηθεῖ γιὰ τὴν Ἑνσάρκωση τοῦ Θεοῦ ἢ καὶ δὲν ἔχουν πιστεύσει σ' αὐτήν.

Ἡ πρεσβυτέρα λειτουργεῖ ὡς τύπος τῆς Ἑνσαρκώσεως, μετὰ τὴν ἔννοια ὅτι δι' αὐτῆς, διὰ μέσου δηλαδή ἐνὸς συγκεκριμένου ἀνθρώπου, γίνεται προσιτὴ στοὺς πολλοὺς ἡ χάρις τῆς Ἱερωσύνης⁶.

Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ φυσικὴ καὶ κοινωνικὴ διάσταση τῆς πρεσβυτέρας, μετὰ τὸ ὅτι γεννᾶ παιδιὰ καὶ μετὰ τὸ ὅτι ἔρχεται σὲ ἐπικοινωνία καὶ ἐπαφὴ μετὰ πολὺ κόσμον, λειτουργεῖ ταυτόχρονα καὶ ὡς γέφυρα ποὺ φέρνει τοὺς πολλοὺς σὲ ἐπικοινωνία καὶ ἐπαφὴ μετὰ τὴ χάρι τῆς Ἱερωσύνης τοῦ Ἱερέα συζύγου της.

Στὴν περίπτωσή αὐτή, μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ πρεσβυτέρα λειτουργεῖ ὡς «ὕλικὸ στοιχεῖο», διὰ μέσου τοῦ ὁποῦ μεταδίδεται ἡ χάρις τῆς Ἱερωσύνης στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅπως γνωρίζομε, στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ θεία Χάρις μεταδίδεται διὰ μέσου ὁρατῶν ὑλικῶν στοιχείων, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ ἦταν ὁ ἀγωγὸς διὰ τοῦ ὁποῦ διαχετεύθηκε στὸν κόσμον ἡ σώζουσα χάρις τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Τὸ νερό, τὸ ὑλικὸ αὐτὸ στοιχεῖο, ἐξαγιαζόμενον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀγιάζει καὶ καθαρίζει τοὺς πιστοὺς. Ὁ Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος εἶναι ὑλικά στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μεταβαλλόμενα μετὰ τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐξαγιαzoύν τοὺς πιστοὺς, διὰ τῆς θείας κοινωνίας καὶ μεταλήψεώς τους.

Ἡ πρεσβυτέρα, ὡς ὑλικὸ στοιχεῖο, ἐξαγιαζεται καὶ αὐτὴ διὰ τῆς κοινωνίας μετὰ τὴν Ἱερωσύνη τοῦ συζύγου της καὶ διὰ μέσου τῆς ἐξαγιασμένης ζωῆς καὶ ὑπαρξῆς της μεταδίδει τὴ χάρι τοῦ θεοῦ στὸν κοινωνικὸ περίγυρό της.

5. Ἡ Πρεσβυτέρα ὡς κυρία τῆς «κατ' οἶκον ἐκκλησίας»

Ἐὰν ὁ Ἱερεὺς εἶναι λειτουργὸς καὶ προϊστάμενος τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ἡ πρεσβυτέρα εἶναι ἡ κυρία καὶ λειτουργὸς τῆς «κατ' οἶκον ἐκκλησίας», τῆς ἱερατικῆς οικογένειας. Μετὰ τὴν ἔννοια αὐτή, ἡ ἱερατικὴ οικογένεια γίνεται τύπος καὶ

ύπογραμμός για όλες τις άλλες οικογένειες της ένοριακής κοινότητας. Η ιερατική οικογένεια στον έλληνικό χώρο και, γενικότερα, στο χώρο της καθ' ήμās Ανατολής, έχει γράψει ιστορία. Οί Ίερείς και οί Πρεσβυτέρες τών χωριών της πατρίδος μας έστημάδεψαν την ιστορία της Ελλάδος με μοναδικά έφόδια τή χάρη της Ίερωσύνης και τή δημιουργία σωστών οικογενειών⁷.

1. Δέν πρέπει άλλωστε νά λησμονοῦμε, ότι ή σύγχυση αυτή γύρω από τό πρόσωπο της γυναίκας έχει τις ρίζες της στο άπώτατο παρελθόν της ανθρωπότητας, στα βάθη της ιστορίας και προϊστορίας του ανθρώπου, στοιχεία του οποίου επανέρχονται ξανά και ξανά στη συνείδηση τών ανά τών κόσμον ανθρώπων, άγραμμάτων και μορφωμένων.

2. Τά τελευταία χρόνια, από τις 500.000 Ίερέων της Ρωμαϊκής Έκκλησίας, 100.000 νυμφεύθηκαν και ζητούν νά συνεχίσουν τήν ιερατική τους διακονία στην Έκκλησία.

3. Άξίζει νά σημειωθεί ότι, στην Α' Οικουμενική Σύνοδο πρωταγωνιστικό ρόλο για τήν μη άποδοχή της υποχρεωτικής άγαμίας τών κληρικών και τήν καθέρωση του έγγάμου κλήρου διεδραμάτισε ό μέγας άσκητής και μοναχός Παχώμιος, ό οποίος με τό κύρος και τά πνευματικά έπιχειρήματά του, έπεισε τους άγιους Πατέρες της Συνόδου νά πάρουν τή σωστή άπόφαση.

4. Η κίνηση για τή χειροτονία τών γυναικών προήλθε από Προτεσταντικούς κυρίως κύκλους, για τους έξης, κατά τήν προσωπική μου γνώμη, λόγους: Μέ τήν κάτάργηση του χαρισματικού στοιχείου, ή Έκκλησία υποβιβάσθηκε σέ μιá άπλή κοινωνική και κρατική Ύπηρεσία (ministry), στην όποία, όπως και στον δημόσιο τομέα, μπορούν νά προσλαμβάνονται και άνδρες και γυναίκες! Μέ τήν έννοια, μάλιστα, της Έκκλησίας ως κοινωνικού ιδρύματος, οί γυναίκες γιατί νά μη διορίζονται και ιερείς, μιá και ή Ίερωσύνη για τους Προτεστάντες δέν είναι Μυστήριο, αλλά άπλως μιá κοινωνική ύπηρεσία, τις διάφορες έργασίες της όποίας οί γυναίκες μάλιστα, έκτελούν με περισσότερο ζήλο και έπιμέλεια!

5. Στον περιορισμό της Ίερωσύνης μόνο στους άνδρες, συνετέλεσαν και λόγοι κοινωνιολογικοί. Διότι, στην προχριστιανική έποχή ή γυναίκα διεδραμάτιζε κύριο ρόλο στην λατρεία τών θεών, ως Ίερεία. Ό ρόλος όμως της ιέρειας ταυτιζόταν με τήν «ιερά πορνεία» και τήν «ιεροδουλεία» (πρβλ. και τό γεγονός ότι οί εκδιδόμενες γυναίκες ονομάζονται άκόμη και σήμερα «ιερό-

δουλες»!). Μέ τήν άφαίρεση λοιπόν του ρόλου της ιέρειας από τή γυναίκα, ή Έκκλησία άπελευθέρωσε τις γυναίκες από τήν υποχρεωτική πορνεία, υπό τό πρόσχημα της ιεροδουλείας και άλλαξε τελείως τήν άτμόσφαιρα της χριστιανικής λατρείας, στην όποία ή άπελευθερωμένη χριστιανή γυναίκα συμμετέχει «έν ήσυχία» (Α' Τιμ. β' 11, 12).

6. Ύπάρχει βέβαια και ή Ίερωσύνη τών Μοναχών, οί όποιοι είναι άγαμοι. Η ιερατική, όμως, λειτουργία τών Μοναχών προορίζεται κυρίως για τά μοναστικά περιβάλλοντα. Ένώ, ή ιερατική κλήση τών έγγάμων Ίερέων προορίζεται για τό σύνολο τών έν τῷ κόσμῳ πιστών, στην κοινωνική δέ αυτή διάσταση της Ίερωσύνης ύπηρετεί και τό πρόσωπο της Πρεσβυτέρας. Στην περίπτωση αυτή, μπορούμε νά ποῦμε, ότι ή πρεσβύτερα λειτουργεί ως τύπος της Σαμαρείτισσας, έχει δηλαδή τήν κλήση και άποστολή νά μεταδίδει τό μήνυμα του Χριστού στους συναθρώπους της: «Δεῦτε ἴδετε άνθρωπον... οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός» (Ίωάν. δ' 29).

7. Η θετική αυτή συμβολή τών ιερατικών οικογενειών στη ζωή και τήν ανάπτυξη της Χώρας μας, άποδεικνύεται με ένα άπλό τρόπο: με τό νά ξεφυλίσει κανείς τον Τηλεφωνικό Κατάλογο Άττικής ή και άλλων περιοχών της Ελλάδος, στα όνόματα που αρχίζουν από τό πρόθεμα ΠΑΠΑ, Παπαγιάννης, Παπαγιώργης, Παπαδημητρίου, Παπαοικονόμου κ.λπ.

Είσόδια της Θεοτόκου, 1575. Γ. Μ. Χιλανδαρίου.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΔΙ' ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ
 Η ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

«Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα, Παντοκράτορα»

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
 καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλου

α) Ἡ Θεία Πρόνοια

Λέγοντας ὅτι ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεὸ μετὰ τὴν ἐλεύθερη ἐπιλογή του, δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσουμε ὅτι ὁ Θεὸς περιωρίσθηκε μόνο στὴ δημιουργικὴ πράξη ἢ τὸ δημιουργικὸ του λόγο καὶ στὴ συνέχεια, θέτοντας νόμους γιὰ τὴ ζωὴ καὶ πορεία τοῦ κόσμου, ἀποσύρθηκε στὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ. Ἀντίθετα ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἓνας ἀπλὸς κατασκευαστής, οὔτε ἓνας ὥρολογοποιὸς τοῦ σύμπαντος ποὺ κουρδίζει τὸ ρολοὶ τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀφήνει ἔπειτα νὰ λειτουργεῖ μόνο του. Δηλ. ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησε μιὰ φορὰ τὸν κόσμο καὶ τὸν ἐγκατέλειψε στὴν τύχη του. Ἀντίθετα εἶναι παρὼν πάντοτε μέσα στὸν κόσμο, παρακολουθώντας τὶς ἐξελίξεις. Ἡ δημιουργία δὲν εἶναι ἓνα γεγονός παρελθοντολογικὸ, ποὺ δὲν ἔχει πιά σχέση μετὰ τὸ παρὼν. Ἀντίθετα εἶναι μιὰ διαρκῆ παρουσία τοῦ Θεοῦ, ποὺ καθιστᾷ ἐμφανῆ τὴν παρουσία του μέσα στὴ ζωὴ μας κάθε μέρα, κάθε ὥρα. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ αὐτὸ ποὺ δημιούργησε, εἶναι φυσικὸ νὰ τὸ φροντίζει κιόλας. Αὐτὴ ἡ φροντίδα λέγεται πρόνοια.

Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ βρίσκεται πίσω ἀπὸ κάθε τί ποὺ ὑπάρχει στὴν πλάση. Εἶναι ἡ ζωτικὴ ἐντελέχεια ποὺ συγκροτεῖ ὅλο τὸν κόσμο. Χωρὶς αὐτὴν θὰ εἴχαμε ἀποδιοργάνωση καὶ χάος. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν κόσμο, γι' αὐτὸ καὶ μεριμνᾷ καὶ γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ζῆ μέσα σ' αὐτόν. Γι' αὐτὸ μετὰ βᾶση τὴν θεία πρόνοια μπορούμε ἐνδεχομένως νὰ μιλάμε γιὰ «ἐξέλιξη» χωρὶς νὰ ἀρνιόμαστε τὸ Θεὸ καὶ μπορούμε νὰ θεωροῦμε τὶς ἐνέργειές του πάνω στὴ φύση χωρὶς νὰ καταλήγουμε

Ὁ τροῦλος τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Δημητρίου στὸ

στὸν πανθεισμό. Δὲν εἴμαστε πανθειστές, ἀλλὰ «πανενθειστές» δηλ. βλέπουμε παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ Θεὸ πίσω καὶ μέσα σὲ κάθε δημιούργημα. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος

Παλαμᾶς θὰ πῆ γιὰ τὸ Θεό: «*Εἶναι παντοῦ καὶ πουθενά, εἶναι τὸ κάθε τι καὶ τίποτα*».

β) Οἰκολογικές συνέπειες

Ἡ συνεχῆς παρουσία τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο ἐπιβάλλει τὴν ἐκ μέρους μας σωστή χρήση τοῦ κόσμου, τὸ σεβασμὸ στὴ φύση, τὴν ἀνέ-

Μελίσσι Κορινθίας. Ἔργο τοῦ Βλ. Τσοτσώνη.

λιξη ἑνὸς τρόπου ζωῆς ποὺ εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ σχέδιο τοῦ δημιουργοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν κόσμο καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι φυσικὸ κάποιος ποὺ κατασκευάζει κάτι νὰ θέτει στὴ

συνέχεια καὶ τὶς προδιαγραφές γιὰ τὸ κατασκευασμὰ του καὶ νὰ δίδει τὶς ὁδηγίες γιὰ τὴ χρήση του. Κάθε παραβίαση τῶν ὁδηγιῶν αὐτῶν συνεπάγεται φθορὰ στὸ ἀντικείμενο καὶ ζημιά στὸν κάτοχο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν κόσμο. Οἱ ἄνθρωποι στὸ διάβα τῶν αἰῶνων ἔμαθαν τὶς προδιαγραφές τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν κόσμο. Ἄλλοτε τὶς ἐτήρησε καὶ ἄλλοτε ὄχι. Ὅταν συνέβαινε τὸ πρῶτο ζοῦσαν φυσιολογικὰ καὶ ἀπελάμβαναν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Ὅταν συνέβαινε τὸ δεύτερο ἐπλήρωναν ἀκριβὰ καὶ ὑπέφεραν. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ σήμερα. Ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς στερεῖται ποιότητος καὶ ἡ γῆ στενεύει κάτω ἀπὸ τὴν παράχρησή της ἀπὸ μέρους τῶν ἀνθρώπων. Ὁ σημερινὸς μας πολιτισμὸς μᾶς ὠθεῖ σὲ μιὰ ἔμμεση σχέση μὲ τὴ φύση, μιὰ καὶ ἡ μηχανὴ μεσολαβεῖ ἀνάμεσα σ' αὐτὴν καὶ σ' ἐμᾶς. Ἐτσι χάνοντας τὴν ἄμεση ἐπαφή καὶ ἐπικοινωνία μας μὲ τὴ φύση κινδυνεύουμε νὰ ἀλλοτριωθοῦμε καὶ νὰ ὑποφέρουμε. Οἱ ἀνέσεις ποὺ συνοδεύουν τὴ ζωὴ μας μᾶς ἐξασφαλίζουν βέβαια πρωτόγνωρες ἐμπειρίες, ὅμως ὑποθάλπουν τὸν ἐγωισμὸ μας καὶ τὴν ἀτομοκεντρικότητα τῆς ζωῆς μας. Ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἐκλαμβάνουμε τὴ φύση σὰν μιὰ ἀπρόσωπη καὶ οὐδέτερη πραγματικότητα ποὺ ὑπηρετεῖ τὶς ἀνάγκες μας. Δὲν μπορούμε νὰ σκεφτοῦμε πὼς πίσω μας στέκει ὁ Θεὸς καὶ προνοεῖ γιὰ μᾶς, τὴ ζωὴ μας, τὴν πλάση ὅλη. Ἐχουμε ἀγριέψει μὲ τὴ φύση, τὴν μολύνουμε, τῆς στεροῦμε τὴ ζωὴ καὶ μαζὶ στεροῦμε καὶ τὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτὸ ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Εἶναι αὐτὸ ἓνα τραγικὸ λάθος. Πόσο ὀμορφα τὰ ἐδημιούργησε ὁ Θεὸς καὶ πόσο ἄσχημα τὰ κατάντησε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς αὐθαιρεσίες του, ἀγνοώντας τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ἱστορία καὶ μέσα στὴ ζωὴ. Οἱ Πατέρες ἦσαν συμφλιωμένοι μὲ τὴ φύση, ζοῦσαν φυσικὰ, μιλοῦσαν μὲ τὴ φύση, μὲ τὰ ζῶα καὶ μὲ αὐτὰ ἀκόμη τὰ θηρία. Ἄς θυμηθοῦμε τὸν Ἅγιο Σεραφεῖμ τοῦ Σαρώφ ποὺ ἀποκαλοῦσε μὲ χαρακτηριστικὰ στοργικὰ ὀνόματα τὰ ζῶα, ὅπως «*ψυχὴ μου*» ἢ «*ἀγάπη μου*» ἢ «*φῶς μου*», ἢ «*χαρὰ μου*». Ἄς θυμη-

θοῦμε τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο τῆς Ἀσιζης ποὺ ζοῦσε συντροφιά μὲ τὰ θηρία ἢ μὲ τὰ πουλιὰ καὶ τὰ περιστέρια. Καὶ σήμερα ἀκόμη στὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπάρχουν ἀσκητὲς ποὺ ζοῦν μαζί μὲ τὰ ἄγρια ζῶα ποὺ ἔχουν ἡμερέψει. Ὁ παλῆος ἄνθρωπος καλλιεργοῦσε τὴ γῆ, ἀγαποῦσε τὴ φύση, ἀνεγνώριζε παντοῦ τὴν εὐλογία καὶ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Πόσο ὁμορφα θὰ ἦσαν καὶ σήμερα τὰ πράγματα ἐὰν ἐξακολουθοῦσαμε ἔτσι νὰ ζοῦμε καὶ κυρίως ἔτσι νὰ σκεφτόμαστε...

γ) Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ

Ἡ δημιουργία μιᾶς καὶ εἶναι καρπὸς τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ καλή. Δὲν δεχόμαστε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ σὰν ἀπὸ τὸν Θεὸ προερχομένου, οὔτε σὰν ξεχωριστῆς ὀντότητας θεοποιημένης. Μακριὰ μας κάθε σκέψη γιὰ δυϊσμό ἢ δυαρχία. Δὲν ὑπάρχουν γιὰ μᾶς δύο Θεοί, ἓνας ὁ ἀγαθός, καὶ ἓνας ὁ κακός ποὺ ἀντιμάχονται αἰώνια. Οἱ Μανιχαῖοι ἐδέχονταν τὸν δυαλισμὸ καθὼς καὶ οἱ Γνωστικοὶ τῶν πρώτων αἰώνων. Ἐνας εἶναι γιὰ μᾶς ὁ Θεὸς καὶ αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸ ἀγαθόν, τὸ ὑψιστον ἀγαθόν. Τὸ κακὸ δὲν εἶναι συναῖδιον τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπῆρχε δηλ. ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ὁ Ἅγιος Εὐάγγελος λέγει πὼς τὸ κακὸ δὲν εἶναι μιὰ ἀυθοπόστατη ὑπαρξή. «*Αὐτὸ ποὺ εἶναι κακὸ ὑπὸ αὐστηρῆ ἔννοια δὲν εἶναι μιὰ ὑπόσταση, ἀλλὰ ἡ ἀπουσία τοῦ καλοῦ, ὅπως τὸ σκοτάδι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀπουσία τοῦ φωτός*». Τὸ κακὸ εἶναι πάντα παρασιτικό, εἶναι ἢ κατάχρηση αὐτοῦ ποὺ εἶναι καθεαυτὸ καλό. Εἶναι ὅμως καὶ δυνατὸ καὶ ἐπικίνδυνον. Μόνο ἡ στήριξή μας πάνω στὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ μᾶς ἐνδυναμώνει καὶ μᾶς γλυτώνει ἀπὸ τὶς ὀδυνηρὲς συνέπειές του.

δ) Πλέουμε στὸν ὠκεανὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ

Ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ συμπυκνώνει τὴν ἀπεριόριστη ἀγάπη του γιὰ τὸ δημιούργημα Του. Ὁ Κύριος μᾶς ἐδίδαξε νὰ στηριζόμαστε στὴν πρόνοια αὐτῆ ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ φροντίδα γιὰ τὰ πιὸ μικρὰ καὶ ἀνάξια λό-

γου δημιουργήματα γιὰ νὰ καταλήξει στὸν ἄνθρωπο. Τα παραδείγματα τῶν λουλουδιῶν, τῶν πτερωτῶν, τῶν ζώων ποὺ τρέφονται καὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπίκληση τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅλη τὴν πλάση εἶναι ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ πεισθοῦμε ὅτι ἡ ζωὴ μας ὅλη βρίσκεται στὰ χέρια Του. Ἡ χριστιανικὴ Ὁρθοδοξία ἀποκηρύττει τὴν ὀλιγοπιστία ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ μιὰ βασανιστικὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἐπαύριον, ἢ τὴν καταφυγὴ σὲ μεθόδους ἀντιχριστιανικὲς γιὰ τὴν διερεύνησὴ τῶν μελλοντικῶν σχεδίων τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ ζωὴ μας ἢ τὴν ἐξάρτησή μας ἀπὸ δεισιδαιμονίες καὶ προλήψεις ποὺ στέκονται ἀντίκρου ἀπὸ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ θέλοντας νὰ τὴν ἀρνηθοῦν καὶ νὰ τὴν ὑποκαταστήσουν. Γιὰ μᾶς ἡ πολλὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὑποστασιάζεται σὲ συνεχῆ φροντίδα ποὺ ἀγκαλιάζει ὅλη μας τὴν ὑπαρξὴ καὶ ἀντιμετωπίζει ὅλα μας τὰ προβλήματα. Δὲν εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ἀπρόσιτος ἀνατολίτης ἀφέντης, οὔτε ὁ αὐστηρὸς Γιαχβὲ τῆς Π. Διαθήκης ποὺ ἐκδικητικὸς καὶ ὀργίλος ἐτοιμάζεται νὰ μᾶς κεραυνοβολήσει. Εἶναι ὁ στοργικὸς Πατέρας, ποὺ δὲν μᾶς φορτώνει ὑπέρμετρα, ποὺ δὲν μᾶς δίδει ἀντὶ ψωμοῦ πέτρα γιὰ νὰ φᾶμε, ποὺ δὲν ἀδιαφορεῖ γιὰ τὶς ἀνάγκες μας. Ἡ πρόνοιά Του εἶναι σφαιρικὴ καὶ ὀλοκληρωμένη. Περιβάλλει τὴ φύση καὶ τὸν ἄνθρωπο. Τὰ ἄψυχα καὶ τὰ ἔμψυχα. Ὁ Κύριος εἶπε πὼς κανένα πράγμα στὸν κόσμον δὲν θὰ ἔμεινε ὄρθιον ἂν δὲν ὑπῆρχε τοῦ Θεοῦ ἢ Πρόνοια καὶ οὔτε μία τρίχα ἀπὸ τὸ κεφάλι μας δὲν πέφτει, ἂν δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός. Αὐτὴ ἢ στενὴ ἐξάρτηση δὲν εἶναι δουλεία, ἀλλὰ ἀσφάλεια. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλεῖο τῆς πίστεως καὶ αὐτὸ μᾶς προσφέρει ἡ ἐκκλησιολογικὴ διάσταση τοῦ κόσμου. Ἡ ὀρθόδοξη κοσμολογία εἶναι αἰσιόδοξη προοπτικὴ γιὰ τὸ μέλλον. Κανεὶς ἀπὸ ὅσους πιστεύουν στὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ δὲν μπορεῖ νὰ αισθάνεται μόνος καὶ ἐγκαταλελειμμένος. Ἐχομε Πατέρα ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ μᾶς. Ἐχομε προστάτη ποὺ μεριμνᾷ γιὰ ὅλους μας. Εἴμαστε ἀσφαλεῖς καὶ ἀκέραιοι.

Περὶ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων

Τοῦ Ν. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου, Μ. Th.

Σύμφωνα μὲ τὸ πρῶτο κεφάλαιο τῆς Γένεσης ὁ Θεὸς δημιούργησε ἀρχικὰ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν γῆ («ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», (Γεν. 1, 1). Ἡ δημιουργία τῆς ὁρατῆς κτίσης ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἡ δημιουργικότητα εἶναι μία ἀπὸ τὶς Ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ.

Ὅμως τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὀνομάζει τὸν Θεὸ «ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων». Σύμφωνα μὲ τὸ Σύμβολο εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τὴν ὁποία «ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα» (Κολ. 1, 16). Στὴν δημιουργημένη ἀόρατη κτίση ἐντάσσονται οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ δαίμονες, δηλαδὴ οἱ ἐκπεσόντες λόγῳ τοῦ ἐγωισμοῦ των ἄγγελοι.

Οἱ ἄγγελοι ὀνομάζονται ἔτσι σὲ σχέση μὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸ ἔργο τους στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ὁριγένης ἀναφέρει ὅτι «τούτους δὴ ἄγγελους ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν μεμαθηκότες καλεῖν» (ΒΕΠΕΣ τ. 10, 13, 16-17) καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος σημειώνει ὅτι «ἐπειδὴ τὰ τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀναγγέλλουσι». (Μ.Ρ.Γ. 48, 724). Κατὰ τὸν καθηγητὴ Χρ. Ἀνδρούτσο «ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἡ Ἐκκλησία μακρὸν ποιεῖται λόγον περὶ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἀσωμάτων δυνάμεων, τῶν καλουμένων ἐν γένει ἀγγέλων, ἐκ τοῦ κυρίου αὐτῶν ἔργου τοῦ ἀγγέλειν τοῖς ἀνθρώποις τὰς βουλὰς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ» (Ἀνδρούτσο Χρήστου, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἐκδοσις Δευτέρα, Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἀστὴρ», Ἀθῆναι, σελ. 122).

Ὡς πρὸς τὸν χρόνο δημιουργίας τους πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στηρίζονται στὸ Βιβλικὸ χωρίο

«ὅτε ἐγεννήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνῇ μεγάλη πάντες ἄγγελοι μου» (Ψαλμ. 38,7), γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι «οἱ ἄγγελοι ἐδημιουργήθησαν πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν ἀστέρων». (Ἀνδρούτσο Χρήστου ἔ.ἀ., σελ. 122). Σχετικὴ εἶναι ἡ παρατήρηση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς «πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ οὐρανίους· καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν, Λόγῳ συμπληρούμενον καὶ Πνεύματι τελειούμενον» (ΒΕΠΕΣ, τ. 60, 67, 17-18), ἐνῶ κατὰ τὸν ἱερὸ Ἀύγουστινο καὶ ἄλλους οἱ ἄγγελοι «συνεδημιουργήθησαν τῷ ὑλικῷ κόσμῳ καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἐδημιουργήθη τὸ φῶς» (Ἀνδρούτσο Χρήστου, ἔ.ἀ. 122-123).

Σύμφωνα μὲ τὸν Μέγα Βασίλειο «οὐ γὰρ νήπιοι κτισθέντες οἱ ἄγγελοι, εἶτα τελειωθέντες τῇ κατ' ὀλίγον μελέτῃ, οὕτως ἄξιοι τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποδοχῆς γεγόνασιν» (ΒΕΠΕΣ τ. 52, 67, 29-31). Ὁ ἴδιος πατὴρ σὲ ἄλλο σημεῖο τονίζει ὅτι «αἱ γὰρ καθαρὰ καὶ νοεραὶ καὶ ὑπερκόσμιοι δυνάμεις, ἅγιοι καὶ εἰσὶ καὶ ὀνομάζονται» (ΒΕΠΕΣ τ. 52, 262, 8-10). Καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπο δημιουργίας τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων ἀναφέρει σαφῶς ὁ ἅγιος πατὴρ ὅτι «ἀποσεπιώτῃται μὲν ὁ τρόπος τῆς κτίσεως τῶν οὐρανίων δυνάμεων» (ΒΕΠΕΣ τ. 52, 262, 11-12). Τέλος ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἀναφερόμενος στὴν ποικιλία τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων καὶ στὴν κτιστότητά τους παρατηρεῖ: «οὔτε οἱ ἄγγελοι ὡς οἱ θρόνοι, οὔτε οἱ θρόνοι ὡς αἱ ἐξουσίαι· ἀλλὰ πάντα μὲν ἐστὶ κτίσματα» (ΒΕΠΕΣ τ. 30, 196, 7-9).

Ὡς πρὸς τὴν φύση τῶν ἀγγέλων πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι εἶναι καθαρὰ πνεύματα, τὰ ὁποία δὲν ἔχουν ὑλικὸ σῶμα σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς «ὁ ποιῶν τοὺς ἄγγελους αὐτοῦ πνεύ-

ματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα» (Ἐβρ. 1, 7) καὶ «οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα» (Ἐβρ. 1, 14). Σύμφωνα μετὰ τὴν Ἁγία Γραφή οἱ ἄγγελοι ἐμφανίζονται μετὰ ἀνθρώπινη μορφή. Στὸ βιβλίον τῆς Γένεσης ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἰακώβ «ἀναβλέψας εἶδε παρεμβολὴν Θεοῦ παρεμβεβληκεῖαν, καὶ συνήνητησαν αὐτῷ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ» (Γεν. 32, 1). Ἡ παραπάνω ἀγγελολογία συνδέεται μετὰ τὴν ὑπαρξὴ ἀνθρώπου, μετὰ τὸν ὅποιο πάλευε ὁ Ἰακώβ.

Ἀνάλογη μετὰ τὴν διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Καινῆς. Οἱ ἄγγελοι προσλαμβάνουν ἀνθρώπινη μορφή, μιλοῦν μετὰ ἀνθρώπινη γλῶσσα καὶ κάποτε φέρουν καὶ πτέρυγες. Στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἀναφέρεται ρητῶς ὅτι, ὅταν οἱ μαθητρίες τοῦ Ἰησοῦ ἦλθαν νὰ ἐπισκεφτοῦν τὸν τάφο Του μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του, «ἄγγελος γὰρ Κυρίου... ἀπεκύλισε τὸν λίθον... ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών» (Ματθ. 28, 2-3), δηλαδὴ ἡ ὑπαρξὴ ἀγγέλου συνδέεται μετὰ τὸ φυσικὸ φαινόμενον τοῦ σεισμοῦ, ἐνῶ ἡ ἐμφάνισή του συνοδεύεται ἀπὸ ἀστραπή καὶ ἡ περιβολὴ του

μοιάζει μετὰ ἔνδυμα λευκόν.

Ἄλλὰ καὶ στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἀναφέρεται ὅτι, ὅταν οἱ μαθητρίες τοῦ Ἰησοῦ ἐπισκέφτηκαν τὸν τάφο Του μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του «ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτουσῶν» (Λουκ. 24, 4). Στὴν περίπτωσιν αὕτη οἱ ἄγγελοι ἐμφανίστηκαν ὡς ἄνδρες μετὰ ἔνδυμα, τὰ ὅποια ἀστραφταν. Ἐπίσης στὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου ἀναφέρεται ὅτι «καὶ εἶδον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν» (Ἀπ. 14, 6).

Πρέπει στὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ τοιςτεῖ ἡ σχετικὴ ἀναμαρτησία τῶν ἀγγέλων. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς Χρ. Ἀνδρουτσος «ἡ... θέλησις αὐτῶν διευθύνεται πάντοτε πρὸς τὸ ἀγαθὸν οὐσα ἀκίνητος πρὸς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν» (Ἀνδρουτσος Χρήστου, ἔ.ἀ., σελ. 124). Ἡ ἐλευθερία τους εἶναι δεδομένη. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀνωτέρω καθηγητὴς, «ἐμμείναντες... πιστοὶ τῷ Θεῷ διετήρησαν τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἀγιότητα... γενόμενοι πάντες ἀκίνητοι πρὸς τὴν

ἁμαρτίαν (Status gloriae) πρβλ. (Ἀνδρουτσος Χρήστου, αὐτόθι). Καὶ κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειον «φυλάσσοισι δὲ τὴν ἀξίαν τῇ ἐπιμονῇ τοῦ καλοῦ, ἔχουσαι μὲν ἐν προαιρέσει τὸ ἀντεξούσιον, οὐδέποτε δὲ ἐκ τῆς τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ προσεδρείας ἐκπίπτουσαι» (ΒΕΠΕΣ τ. 52, σελ. 263, 13-16).

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν ἀριθμὸ τῶν

ἀγγέλων, πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή ἀναφέρει μεγάλο ἀριθμὸ σὲ διαφορετικὲς τάξεις. Σαφεῖς εἶναι οἱ μαρτυρίες τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὶς ὁποῖες «οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις» (Ρωμ. 8, 38), «εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι» (Κολ. 1, 16) καθὼς καὶ «ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου» (1 Θεσσ. 4, 16). Ὄνομαστικὰ ἀναφέρονται ὁ ἄγγελος Μιχαήλ (Δαν. 10, 13 καὶ Δαν. 10, 21), ὁ ὁποῖος ὀρίζεται ὡς ὁ ἄρχων τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, (Λουκ. 1, 26), ὁ ὁποῖος ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Θεὸ πρὸς τὴν Θεοτόκο, γιὰ νὰ φέρει τὸ ἄγγελμα τῆς σωτηρίας κατὰ τὴν στιγμή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ ὁ ἄγγελος Ραφαήλ, στὸν ὁποῖο εἰσακούστηκε ἡ προσευχὴ τοῦ Τωβίτ καὶ τῆς Σάρρας (Τωβίτ 3, 16). Πλήρης κατάλογος ὄλων τῶν οὐρανίων ταγμάτων ὑπάρχει στὰ Ἀρεοπαγιτικὰ συγγράμματα.

Πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ γίνεῖ λόγος γιὰ τὸ ἔργο τῶν Ἀγγέλων. Αὐτὸ εἶναι διπλό. Ὅπως ἀναφέρει ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὅταν πέθανε ὁ βασιλεὺς Ὁζίας, εἶδε τὸν Κύριον νὰ κάθεται σὲ θρόνον ὑψηλὸ καὶ ὁ οἶκος ἦταν πλήρης ἀπὸ τὴ δόξα Του. Τὰ Σεραφίμ παρευρίσκοντο γύρω ἀπὸ τὸν θρόνον ἔχοντας ἕξι πτέρυγες τὸ καθένα. Ὅλοι οἱ ἄγγελοι ἔψαλαν τὸν τρισάγιον ὕμνον «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (Ἠσ. 6, 3). Στὴν συνέχεια ὁ προφήτης ἀναφέρει ὅτι ὑψώθηκε τὸ ἐπάνω μέρος τῆς θύρας ἐξ αἰτίας τῆς φωνῆς τῶν

ἀγγέλων καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ γέμισε ἀπὸ καπνόν. (Ἠσ. 6, 4).

Ἀνάλογα καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψη ἀναφέρει ὅτι εἶδε θρόνον στὸν οὐρανὸ καὶ ἐκεῖ νὰ κάθεται ὁ Θεός. Γύρω ἀπὸ τὸν θρόνον βρῖσκονταν τέσσερις ἄγγελοι (Ἀπ. 4, 6), οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἕξι πτέρυγες ὁ καθένας καὶ στὸ ἐσωτερικὸ ἦταν γεμάτοι ἀπὸ μάτια. Οἱ τέσσερις ἄγγελοι εἶχαν ὡς καθημερινὸ τους ἔργο τὴν ἐξύμνηση τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν χαρακτηριστικὴ ἔκφραση τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος» (Ἀπ. 4, 8).

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ παραπάνω χωρία κύριο ἔργο τῶν ἀγγέλων εἶναι ἡ συνεχὴς καὶ ἀκατάπαυστη δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Συναφῆς μὲ αὐτὴν τὴν θέση εἶναι καὶ ἡ ἄποψη, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἄγγελοι διακονοῦσαν τὸν Θεὸ κατὰ τὴν στιγμή τῆς Γέννησης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ψάλλοντας «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2, 14) καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρηση τοῦ Σατανᾶ κατὰ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου «ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ» (τῷ Χρι-

στῶ [Ματθ. 4, 11]). Ὅμοιως κατὰ τὴν στιγμή τῆς Ἀνάστασης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὸν σεισμό, «ἄγγελος... Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ» (Ματθ. 28, 2). Καὶ κατὰ τὴ στιγμή τῆς Ἀνάληψης τοῦ Χριστοῦ στὸν οὐρανό, ἐμφανίστηκαν δύο ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἐνδεδυμένοι μὲ λευκὸ ἔνδυμα καὶ ἀνήγγειλαν στοὺς Ἀποστόλους τὴν Δευτέρα Ἐλευση τοῦ Ἰησοῦ (Πράξ. 1, 11).

Πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ τουνιστεῖ ὅτι τὸ δοξολογικὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων δὲν ἀποτελεῖ γεγονός ἀνίας γι' αὐτούς. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ὁριγένης οἱ ἄγγελοι «διὰ τοῦ ἀνυμνεῖν τὸν ὑψιστον μᾶλλον ὑψοῦνται» (ΒΕΠΕΣ τ. 15, σελ. 33, 8). Συνεπῶς ἡ ἀκατάπαυστη δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ συντελεῖ στὴν εὐτυχία αὐτῶν τῶν νοερῶν δυνάμεων, ἐφ' ὅσον σύμφωνα μὲ τὰ λόγια του ἴδιου τοῦ Χριστοῦ «αὕτη δέ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν» (Ἰω. 17, 3). Καὶ κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο οἱ νοερεῖς δυνάμεις ὑμνοῦν συνέχεια τὸν Θεὸ «οὐχ ἵνα δοξασθῇ ὁ Θεός – οὐ γὰρ ἔστιν ὁ προστεθήσεται τῷ πλήρει, τῷ καὶ τοῖς ἄλλοις χορηγῶ τῶν καλῶν, ἀλλ' ἵνα μὴ λείπη τὸ εὐεργετεῖσθαι καὶ ταῖς πρώταις μετὰ Θεὸν φύσεσι» (ΒΕΠΕΣ τ. 59. 237, 13-15).

Τὸ δεύτερο ἔργο τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων προκύπτει ἀπὸ τὴν σαφὴ μαρτυρία τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς «οὐχὶ πάντες εἰσι λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;» (Ἐβρ. 1, 14). Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν μαρτυρία ὡς δεύτερο ἔργο τῶν ἀγγέλων προβάλλει ἡ ὑπηρεσία πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ στὴν σωτηρία τους. Ἡ σωτηρία νοεῖται διττῶς: ὡς σωματικὴ καὶ πνευματικὴ. Ἔτσι ἄγγελοι ἔσωσαν τὸν Λῶτ κατὰ τὴν καταστροφή τῆς πόλης τῶν Σοδόμων (Γέν. 19, 29), ἄγγελος

προστάτευε τὸν προφήτη Ἠλία, ὅταν ἡ Ἰεζάβελ θέλησε νὰ τὸν σκοτώσει (3 Βασ. 19, 5), ἄγγελος Κυρίου ζήτησε νὰ μεταβεῖ ὁ προφήτης Ἠλίας πρὸς συνάντησιν τῶν ἀγγελιοφόρων τοῦ Ὀχοζία καὶ νὰ τοῦ μεταφέρει εἶδηση ὅτι μόνον ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ ἀπειθῶντο πρὸς τὸν Βάαλ (4 Βασ. 1, 3). Ὅμοιως ὁ βασιλιὰς Ναβουχοδοноσορ, ὅταν ρίχτηκαν οἱ τρεῖς παῖδες στὴν φωτιά, εἶδε ἄγγελο τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς προστατεύει (Δαν. 3, 25). Τέλος τὸ διακοινικὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων φαίνεται ξεκάθαρα στὰ λόγια τοῦ Θεανθρώπου «οὕτω, λέγω ὑμῖν χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι» (Λουκ. 15, 10).

Συνοψίζοντας τὰ ὅσα ἀναφέρθηκαν ὡς αὐτὸ τὸ σημεῖο, θὰ ἐκθέταμε τὰ ἑξῆς:

1. Οἱ ἄγγελοι εἶναι δημιουργήματα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἀόρατη καὶ νοερὴ κτίση.

2. Ὡς πρὸς τὸν χρόνο τῆς δημιουργίας τους οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέχονται ὅτι πρέπει νὰ ἐντοπιστεῖ μᾶλλον στὴν πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργία τῆς ὁρατῆς κτίσης περίοδο, πάντως πρὸ τῆς γ' ἡμέρας.

3. Εἶναι ἱεραρχημένοι σὲ πολλές καὶ διαφορῶς διαβαθμίσεις. Τὰ Ἀρεοπαγίτικα συγγράμματα εἶναι ἡ κυριώτερη πηγὴ γνώσης γιὰ τὰ διάφορα ἀγγελικὰ τάγματα.

4. Τὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων εἶναι διττό. Πρῶτον ἡ αἰώνια δοξολόγησις τοῦ Θεοῦ καὶ δεύτερον τῶν ἀνθρώπων στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας. Ἡ Ἐκκλησία στὶς Ἀκολουθίες της παρακαλεῖ τὸν Θεὸ νὰ ἀποστείλει «ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν». Συγκεκριμένως ἀναφέρομε, ὅτι ἡ ἀόρατη δημιουργία τοῦ Θεοῦ εἶναι μέτοχη τῆς Θείας μακαριότητος.

Οἱ παραστάσεις τῶν Ἀγγέλων προέρχονται ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἰ. Μ. Χατζηφώτη «Βλάσιος Τσοτσώνης, ὁ ζωγράφος τῶν Ἀγγέλων», Ἀθήνα 1998.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

Ἡ Συμβουλευτική Ποιμαντική Ψυχολογία
καὶ ἡ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων
στὴν Παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*

Ἀλέξανδρου Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητοῦ
καὶ Στεφάνου Χρ. Κουμαροπούλου, Δρος Θ.

Ἐπίσκεψη ὀνομάτων

Ἀρχίζοντας τὴ σημερινή μας ἀνακοίνωση μὲ μιὰ ἐπίσκεψη ὀνομάτων θὰ λέγαμε ὅτι ἡ Συμβουλευτική Ποιμαντική Ψυχολογία εἶναι ἕνας εἰδικὸς κλάδος ἢ ἀντικείμενο τῆς Ποιμαντικῆς Θεολογίας, ὅπως ἀκριβῶς ἡ Συμβουλευτική Ψυχολογία εἶναι ἕνας εἰδικὸς κλάδος τῆς Ψυχολογίας¹. Προϋποθέτει τὴν Ποιμαντική Ψυχολογία, ἢ ὅποια σὲ μιὰ ἀμφίδρομη κίνηση ἀναλαμβάνει ἕνα διάλογο διαρκείας μὲ τὶς ψυχολογικὲς ἐπιστῆμες, γιὰ τυχὸν βοήθεια ἐκ μέρους τους στὴ διαποίμανση τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀντιμετώπιση θεμάτων ψυχικῆς υἰγείας². Παράλληλα συμβάλλει καὶ στὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν ψυχολογικῶν ἐπιστημῶν μὲ στοιχεῖα ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν μακραίωνα ἱστορία καὶ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Συμβουλευτική Ποιμαντική Ψυχολογία θὰ μποροῦσε νὰ ὀρισθεῖ ὡς ἡ συμβουλευτικὴ ἐκείνη ποὺ ἐρευνᾷ καὶ ἀσκεῖ ταυτόχρονα τὴ βοήθεια ποὺ προσφέρεται στὰ πλαίσια τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ κληρικούς, μοναχοὺς καὶ μοναχές ἀλλὰ (σπα-

νιότερα) καὶ ἀπὸ λαϊκοὺς ἄνδρες καὶ γυναῖκες (ὅπως οἱ θεολόγοι, οἱ κατηχητές κ.ἄ.). Ἡ βοηθητικὴ αὐτὴ σχέση προέρχεται ἀπὸ ἕναν πιστό/ σύμβουλο ποὺ διαθέτει γνώσεις: α) θεολογικὲς ἀλλὰ καὶ προερχόμενες ἀπὸ τὸ χῶρο τῶν λεγομένων ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδιαίτερα τῆς συμβουλευτικῆς ψυχολογίας, β) πνευματικὴ ἄσκηση καὶ γ) ἐμπειρία. Ἀπευθύνεται πρὸς ἕνα ἄλλο πιστό/ῆ, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ νὰ ἐπιλύσει τὰ μικρὰ ἢ μεγάλα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει μέσα ἀπὸ τὴν σχέση του μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία. Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ μὲ τὶς ἄλλες συμβουλευτικὲς προσεγγίσεις ἐδῶ εἶναι ὅτι ἡ ἐπιδιωκόμενη ἔκβαση καὶ οἱ ἐναλλακτικὲς λύσεις ποὺ προτείνονται ἀξιολογοῦνται ἀπὸ τὸ σύμβουλο μὲ κριτήριον τὴν **πρόταση ζωῆς** τῆς πίστεως.

Ὁ ρόλος τοῦ ποιμαντικοῦ συμβούλου εἶναι ἀφοῦ ἀποφύγει τὴ χειραγώγηση, ποὺ στερεῖ τὴν ἐλευθερία, τὶς ἐπιλογὲς καὶ τὴν εὐθύνη ἀπὸ τοὺς συμβουλευόμενους, νὰ **προτείνει** ἕνα τρόπο ζωῆς, αὐτὸν τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ συμβουλευτικὴ τοῦ ποιμαντικοῦ συμβούλου λαμβάνοντας πάντα ὑπόψη τὶς προσωπικὲς καὶ ψυχολογικὲς παραμέτρους τοῦ συμβουλευόμενου, ἔχει σκοπὸ νὰ φανερώσει τὴ χαμένη ὁμορφιά, δηλαδὴ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, μέσα στὴ ζωὴ τοῦ καθενός. Ἡ μεταμόρφωση τῆς ζωῆς τοῦ πιστοῦ (ἢ βιοκαλική του μεταμόρφωση ὅπως θεολογικὰ θὰ τὴν λέγαμε) ποὺ εἶναι ὁ στόχος τῆς συμ-

* Ἀνακοίνωση στὸ πλαίσιο τοῦ 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου τοῦ Κλάδου Συμβουλευτικῆς Ψυχολογίας τῆς Ἑλληνικῆς Ψυχολογικῆς Ἐταιρείας (27-29 Νοεμβρίου 2003), στὴ θεματικὴ Συνεδρία: Σύγχρονες θεωρητικὲς προσεγγίσεις στὰ γυναικεῖα θέματα (Παρασκευὴ 28 Νοεμβρίου ὥρα 12.30-14.00). Τίτλος τοῦ Συνεδρίου: Ἡ Συμβουλευτικὴ Ψυχολογία στὰ Γυναικεῖα Θέματα: Σύγχρονες προσεγγίσεις.

βουλευτικής αυτής, γίνεται με την έκουσια αλλαγή των σκέψεων (τή διόρθωση των λογισμών), των συναισθημάτων και των ενεργειών του συμβουλευόμενου.

Πρὸς μία ὀρθόδοξη φυλο-λογία

Τὸ θέμα τῆς ἰσότητας τῶν δύο φύλων εἶναι ἓνα σημαντικό ζήτημα καὶ οἱ ποιμαντικοὶ σύμβουλοι τὸ ἀντιμετωπίζουν πολὺ συχνά. Τὸ ζήτημα ἀφορᾷ στὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι δηλαδή ἀνθρωπολογικὸ ταυτόχρονα ὅμως εἶναι καὶ θεολογικὸ. Ἀλήθεια, θὰ ἀναρωτηθεῖ κάποιος, τί ἔχει νὰ πεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη θεολογία γιὰ τὴ ζωὴ τῶν φύλων, τὴν ἰσοτιμία καὶ πῶς αὐτὰ συνδέονται μετὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ; Ἡ ἀπάντηση ἀρχικὰ εἶναι ὅτι ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα δὲν ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ δώσει νόημα καὶ νὰ λύσει προβλήματα καὶ τῆς καθημερινότητος, τῆς «ἐδῶ καὶ τώρα» ζωῆς.

Τὸ ζητούμενο, λοιπόν, θὰ ἦταν μιὰ ὀρθόδοξη φυλο-λογία (με ἕψιλον) ποὺ νὰ μὴ βλέπει –ἄς μᾶς συγχωρέσουν οἱ φιλόλογοι– φιλολογικὰ τὴ ζωὴ τῶν φύλων, ἀλλὰ συνδεδεμένη μετὰ τὴν πνευματικότητά ποὺ βιώνεται στὴν Ἐκκλησία³.

Μιὰ τέτοια ὀρθόδοξη φυλο-λογία προσπαθήσαμε νὰ ἀντλήσουμε μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βίου τῶν ἁγίων μας στὰ συναξάρια καὶ τὰ μηναῖα τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται γιὰ μιὰ συγκεκριμένη ἔρευνα ποὺ ἔγινε στὸ πλαίσιο τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος Σπουδῶν «Ποιμαντικὴ Θεολογία καὶ Ἀγωγή» τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Στὴν ἔρευνα αὐτὴ ἔλαβαν μέρος ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Καθηγητοῦ Α. Μ. Σταυρόπουλου καὶ τῆ συνεργασίας τοῦ ἀποσπασμένου ἀπὸ τὴ Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση στὸ Τμήμα Δρ. Θεολογίας Στ. Κουμαρόπουλου οἱ μεταπτυχιακοὶ φοιτητὲς Ἀθανάσιος Ἀλέξανδρος Ἀντωνίου, Ἐλένη Ἀργυροπούλου, Ἄννα Καπελέρη, Μαρία Σταματοπούλου.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέσω τῆς παραδόσεώς της, τῆς διδασκαλίας της, ἔχει πολλὰ νὰ ὑποδείξει γιὰ τὶς σχέσεις τῶν δύο φύλων. Μελετώντας τὴν ἔρευνα ποὺ σᾶς προαναφέραμε μέσα ἀπὸ τοὺς βίους τῶν ἁγίων προκύπτουν συμπεράσματα ἱκανὰ νὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ διαχρονικὰ πρότυπα σχέσεων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικὰ δόγματα τοῦ Ὀρθόδοξου Χριστιανισμοῦ εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι μοναδικὰ καὶ ἀνεπανάληπτα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα σὲ καμία περίπτωση δὲν ὑπολείπονται σὲ ἀξία μεταξύ τους. Αὐτὸ ποὺ τοὺς διαφοροποιεῖ εἶναι ὁ διαφορετικὸς ρόλος ποὺ καλοῦνται νὰ διακονήσουν, καθὼς καὶ νὰ διαχειριστοῦν ὀρθὰ τὰ διαφορετικὰ χαρίσματα, μετὰ τὰ ὁποῖα τοὺς ἔχει προικίσει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση ὅλων τῶν παραπάνω κειμένων ἀναδεικνύεται μιὰ συμβουλευτικὴ στάση ποὺ προτρέπει καὶ τοὺς σημερινοὺς πιστοὺς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες νὰ δέχονται τὸ φύλο τους χωρὶς ὑπεροψία ἢ αἰσθήματα κατωτερότητας, χωρὶς διάθεση κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἢ ὑποταγῆς στὸν ἄλλο.

Ἀπὸ τὴ θεολογία τῶν φύλων ἀναδεικνύεται μιὰ συμβουλευτικὴ τῶν φύλων, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε ἀνδρα καὶ γυναίκας ὡς μοναδικοῦ προσώπου, αὐτεξουσίου ὄντος καὶ εἰκόνας Θεοῦ.

Μέσα στὰ μηναῖα καὶ τὰ συναξάρια τῶν ἁγίων διαπιστώσαμε τὸ σεβασμὸ στὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἀλλὰ ἐπιπλέον θαυμάσαμε καὶ τοὺς ἁγῶνες τῶν ἁγίων γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ταυτότητας τοῦ φύλου τους, σὲ ἐποχές ποὺ στερεότυπα καὶ ψεύτικα σχήματα προσπαθοῦσαν νὰ ἐπιβληθοῦν στὴ ζωὴ καὶ στὴν ἐκδήλωση τῆς θρησκευτικότητος τῶν ἀνθρώπων. Ἅγιοι καὶ ἁγίες ἀγωνίζονται μετὰ συνθηκῆς ἀντίξοες σὲ ἐποχές σκληρῆς ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ διαφορετικότητά τῶν φύλων φανερώνει τὴν ἰσοτιμία τους καὶ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσή τους. Μέσα στὰ

Jean-François Millet (1814-1875). Η ώρα της προσευχής (Musée d'Orsay, Παρίσι).

πλαίσια τής θρησκευτικότητας αναπτύσσονται σχέσεις μεταξύ τών δύο φύλων, έμπλουτισμός από εκτίμηση, αγάπη, σεβασμό και αλληλοκατανόηση.

(συνεχίζεται)

Σημειώσεις

1. Βλ. Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου (1999 5η έκδ.), Συμβουλευτική Ψυχολογία, Έκδ. Έλληνικά Γράμματα, Άθήνα, σ. 15-19.

2. Για τή συνεργασία και τόν διάλογο ποιμαντικής και θεολογίας μέ τούς φορείς ψυχικής υγείας βλ. Α. Μ. Σταυρόπουλου (2003), Συμβουλευτική Ποιμαντική και Έξομολογητική, Διδακτικές σημειώσεις, Άθήνα, σ. 77-117. Επί-

σης βλ. τού ίδιου (2000) Κλινική και θεραπευτική ποιμαντική θεολογία στή σχέση της μέ τήν ψυχοθεραπεία, δημοσιευμένο στήν Έπιστημονική Έπετηρίδα τής Θεολογικής Σχολής Άθηνών (άφιερωμένη στόν Άθ. Χαστούπη) στόν τόμο ΛΔ', σ. 219-243. Καί τού ίδιου (2000). Ό έξομολόγος και ή αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας, άρθρο στό περιοδικό Έφημέριος, Ίούλιος 2000, σ. 19-21 και Αύγουστος σ. 18-21.

3. Βλ. εισήγηση τού Α. Μ. Σταυρόπουλου, «Σεξουαλικότητα, διαφορά τών φύλων και πνευματική ζωή», στό Διεθνές Συνέδριο πού είχε ως τίτλο: «Ψυχοθεραπεία και Όρθόδοξη Θεολογία», και έγινε 1-5 Όκτωβρίου 2003 στό Συνεδριακό Κέντρο Άλιάρτου Βοιωτίας.

Για μιὰ Λατρεία με ἐπίγνωση

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Βασιλείου Θερμοῦ

“Ολοι οἱ κληρικοί προφανῶς γνωρίζουμε τὴ μεγάλη ἀλήθεια ποὺ ἔχει διατυπωθεῖ, πὼς ἡ Λατρεία ἀποτελεῖ τὴν πλέον σημαντική πράξη ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιτελέσει ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸν ὑψηλότερο λόγο τὸν ὁποῖο εἶναι δυνατὸ νὰ προφέρει. Ἡ κοινὴ μας Λατρεία μᾶς καταξιώνει ὡς ἀνθρώπινα ὄντα, ἀφοῦ μᾶς τοποθετεῖ ὑπεύθυνα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν Ὅποιο προσφέρουμε τὴν εὐγνωμοσύνη καὶ τὴν ἰκεσία μας. Πλῆθος βιβλίων ἔχει καταπιαστεῖ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια μετὴν ἀνάλυση καὶ ἐμβάθυνση πτυχῶν τῆς Ὁρθόδοξης Λατρείας, ἕνας πλοῦτος ποὺ δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὸ παρελθόν.

Σὲ αὐτὴ τὴν εὐλογημένη δημιουργικότητα ἐρχόμαστε μετὴν τούτῃ τὴν καινούργια σειρά ἄρθρων νὰ προσθέσουμε μιὰ φτωχὴ συμβολή. Μόνον ποὺ τὸ ἀντικείμενό μας θὰ εἶναι κάπως διαφορετικό. Θὰ ἀσχοληθοῦμε μετὴν *ψυχολογία τῆς Λατρείας*. Ὁ ὅρος ἀπαιτεῖ κάποια διευκρίνηση, ὅπωςδήποτε.

Τί μπορεῖ νὰ συνιστᾷ ἀντικείμενο ψυχολογικῆς μελέτης κατὰ τὴ Λατρεία;

Ἀσφαλῶς ὄχι τὸ περιεχόμενο τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως ποὺ βρίσκονται ἀποθησαυρισμένες στὰ ὠραιότατα λατρευτικὰ κείμενα, οὔτε οἱ θεόπνευστες ἐπιλογές τῶν Ἁγίων Πατέρων ποὺ διαμόρφωσαν τὸ σῶμα τῶν λατρευτικῶν πρακτικῶν. Καὶ τὰ δύο ἀποτελοῦν γεννήματα πνευματικῆς ἐμπειρίας ἀφ’ ἐνός, ἀγάπης δὲ καὶ ποιμαντικῆς φροντίδας ἀφ’ ἑτέρου.

Ἄλλὰ ἡ Λατρεία δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ τὰ κείμενα. Κατ’ ἐξοχὴν λαμβάνει χώρα στὶς ψυχές καὶ τὰ σώματα τῶν πιστῶν. Ὁ πιστός, κληρικός καὶ λαϊκός, εἶναι τὸ ὑποκείμενο τῆς Λατρείας, αὐτὸς ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ Λατρεία κινεῖται, σκέπτεται, συναισθάνεται, ἐπιθυμεῖ, μετὰ λίγα λόγια ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ συντονίσῃ τὴν ὅλη ψυχοσωματικὴ του ὑπαρξὴ μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς Λατρείας, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας. “Ἄν τὰ κείμενα ἐκφράζουν τὸ Ἅγιο, ὁ λατρεύων πιστός ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμία του νὰ ἀγιασθεῖ μέσῳ τῆς συνανητήσεως μαζί τους.” Ἄν

«Λάβετε φάγετε τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα». Ἰ. Ν. Ἁγίας Παρασκευῆς Μετσόβου, ἔργο Βλ. Τσοτσώνη

τὰ κείμενα χαρακτηρίζονται ἀπὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ λατρεύων πιστὸς ἀγωνίζεται νὰ τὰ βιώσει κατὰ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ γίνῃ κοινωνὸς τοῦ ἰδίου Πνεύματος καὶ πνεύματος. Στὴν προσπάθειά του αὐτὴ ὁ λατρεύων πιστὸς γίνεταί (καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνεταί) ἀντικείμενο ψυχολογικῆς μελέτης.

Ὁ λατρεύων πιστὸς εἶναι ἓνας μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος καὶ γι' αὐτὸ ὑπόκειται στοὺς φυσικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς νόμους. Ἡ συμμετοχὴ του στὴ Λατρεία ἀποβλέπει στὴν κατάκτηση τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, δηλαδή τὴν ὑπέρβαση τῶν νόμων αὐτῶν, ἀλλὰ μέχρι νὰ τὸ ἐπιτύχει δὲν ἐξαιρεῖται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασή τους. Κάθε ἀνθρώπινη πραγματικότητα μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ διερευνᾶται ψυχολογικά, σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς χαρισματικὲς καταστάσεις οἱ ὁποῖες «οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Ἡ διερεύνηση αὐτὴ προδίδει νήψη καὶ ἐπιμέλεια, «φιλότιμο» καὶ καλὴ ἀνησυχία. Μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μὴν ἐφησυχάζουμε, νὰ διατελοῦμε σὲ ἐγρήγορση, νὰ ἀνακρίνουμε διαρκῶς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν μας, νὰ ὑποβάλλουμε σὲ ἐξέταση τὰ κίνητρά μας καὶ τὶς στάσεις μας. Μᾶς ὑποβοηθεῖ νὰ γινόμαστε καλύτεροι κληρικοὶ καὶ καλύτεροι λαϊκοί.

Σὲ ὅλες τὶς πτυχές τῆς Λατρείας, ἀκόμη καὶ στὶς λεπτομέρειες, τελικὰ ἐξακολουθοῦν

νὰ ἰσχύουν ψυχολογικὲς διεργασίες, σὲ βαθμὸ πού ἐνδέχεται νὰ μᾶς ἐκπλήξει. Ἄλλες εἶναι συνειδητές, οἱ περισσότερες ὁμως παραμένουν ἀνεπίγνωστες. Εἶναι φυσικὸ νὰ μᾶς διαφεύγει ἡ πολυπλοκότητά τους. Ἡ σημερινὴ Λατρεία εἶναι ἀρκετὰ σύνθετη, ἔχοντας ἀποκρυσταλλώσει πρακτικὲς αἰώνων. Περιλαμβάνει λόγο, μουσικὴ, χῶρο, κίνηση, συνεργασία, αἰσθητικὴ, τεχνολογία καὶ πλῆθος ἄλλων παραμέτρων. Ὁ συνδυασμὸς ὅλων αὐτῶν δημιουργεῖ σύνθετες καταστάσεις, οἱ ὁποῖες λόγω τῆς ρουτίνας καὶ ἐξοικειώσεως ἔχουν πάψει νὰ μᾶς θέτουν ἐρωτήματα. Ἄλλὰ ὑποθέτω ὅτι ὅλοι οἱ κληρικοὶ συμφωνοῦμε γιὰ τὸ πόσο θανάσιμος ἐχθρὸς τῆς ἱερατικῆς μας αὐτοσυνειδησίας εἶναι ἡ ρουτίνα καὶ ἡ ἐξοικείωση. Εἴμαστε συνειδητοὶ μέτοχοι ὑψίστης τιμῆς καὶ ὄχι αὐτόματα καὶ ἀπλοὶ διεκπεραιωτές.

Τὰ σχόλιά μας στὴν ψυχολογία τῆς Λατρείας θὰ ἔχουν στόχο νὰ μᾶς κάνουν νὰ ἀναρωτηθοῦμε γιὰ κάποια αὐτονόητα, νὰ ἀντικατασταθεῖ ἡ αὐτοματοποίηση κάποιων ἐνεργειῶν μας μὲ συνειδητὴ συμμετοχὴ, νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὴν θέση τῶν λαϊκῶν στὴ Λατρεία, νὰ συντονιστοῦμε μὲ τὰ κείμενα μὲ μεγαλύτερη ἐπιτυχία. Μὲ λίγα λόγια, νὰ λατρεύσουμε «εὐαρέστως τῷ Θεῷ».

«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου». Ἰ. Ν. Ἁγίας Παρασκευῆς Μετσόβου, ἔργο Βλ. Τσοτσώνη.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Ο «μύθος» τὸν ὁποῖο οἱ «σειρήνες» τῶν ναρκωτικῶν ἔχουν πλέξει γύρω ἀπὸ αὐτά, ἔχει ἀποκαλυφθεῖ κατὰ τὸν πλέον δραματικό τρόπο. Ο «μανδύας τῆς μαγείας» τους ἀπεδείχθη ἀπατηλός. Οἱ «τεχνητοὶ παράδεισοι τῶν ἀναπληρωματικῶν ἱκανοποιήσεων» ὁδήγησαν σὲ μιὰ «τοξικὴ χανάιν», σὲ ἓνα «ἀδήφαγο μινώταυρο», σὲ ἓνα παιχίδι πὸ τὸ ὄνομά του εἶναι «θάνατος», παλεύοντας ἀνάμεσα στὴ «Σκύλλα» καὶ τὴ «Χάρυβδη», μέσα σὲ μιὰ ἀπερίγραπτη δυστυχία «μακρᾶς καὶ ἐπώδυνης αὐτοκτονίας» μὲ καταρράκωση κάθε ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας.

Οἱ διαστάσεις τοῦ προβλήματος, παγκοσμίως, εἶναι τεράστιες καὶ συνεχῶς διογκούμενες ὥστε νὰ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ μείζονα κοινωνικά προβλήματα. Δυστυχῶς, τώρα πλέον καὶ στὴ χώρα μας.

Προσπάθειες ἀντιμετωπίσεώς του

Ὅλες οἱ σχετικὲς προσπάθειες ἀναφέρονται σὲ ἐνέργειες ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀφοῦ τὸ πρόβλημα ἔχει πλέον δημιουργηθεῖ. Ἡ δίωξη («ἀλλοίμονο ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ αὐτή», ὅπως ὑποστηρίζεται ἀπὸ πολλοὺς), οἱ νόμοι ἢ οἱ θεραπευτικὲς προσπάθειες, ἀκολουθοῦν... «κατόπιν ἐορτῆς», κατὰ προσφυῆ λαϊκὴ ἔκφραση.

– Ἡ «ἀποποινικοποίηση» γιὰ μείωση τῆς «παραβατικότητας», ἢ πρὸς «ὀμαλοποίηση» τοῦ προβλήματος, ἀποτελοῦν εἰσαγωγὴ καὶ στὴ χώρα μας ξενόφερτων ἐπινοήσεων πρὸς κάμψη τῶν ἀντιστάσεων, σωστὴ «κερκόπορτα» γιὰ τὴν ἀνεξέλεγκτη εἰσβολὴ καὶ στὴ χώρα μας τῶν ἐμπόρων ναρκωτικῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν αὐτὸ συμβαίνει ἠθελήμενα, ἀπερίσκεπτα ἢ ἀπὸ λαθησμένες ἐκτιμήσεις. Εἶναι γνωστὸ δὲ ὅτι, ὅπου ἐφαρμόσθηκε «χαλάρωση» τῶν νόμων, ἐκεῖ ἡ κα-

τάσταση ἐπιδεινώθηκε καὶ ἀκολούθησαν αὐστηρότεροι νόμοι, π.χ. Ἰσπανία, Ὁρεγκον ΗΠΑ. Καὶ μάλιστα, «ὅσο αὐξάνεται τὸ κόστος τῆς παρανομίας τόσο λιγότερες παράνομες πράξεις διαπράττονται».

– Ἡ διάκριση τῶν ναρκωτικῶν σὲ «μαλακά» καὶ «σκληρά» εἶναι παραπλανητικὴ, διότι ἀφορᾶ στὸ ἠπιότερο σύνδρομο στέρησης καὶ μόνον τὸ σωματικό. Ἐνῶ τὸ κύριο πρόβλημα μὲ τὰ ναρκωτικά εἶναι ἡ ψυχικὴ ἐξάρτηση καὶ ἡ ὑποδούλωση τῆς προσωπικότητας τοῦ ἀνθρώπου σὲ αὐτά. Γιὰ τοῦτο, ἄλλωστε, ὡς πλέον δόκιμος θεωρεῖται ὁ ὅρος «ἐξαρτησιογόνες οὐσίες», ἀντὶ γιὰ «ναρκωτικά». Παράδειγμα ἀπλὸ αὐτὸ τῆς κοκαΐνης, πὸν παρουσιάζει ἐπίσης ἠπιὸ σωματικὸ στέρητικό σύνδρομο. Μήπως θὰ ζητήσουν ἄραγε αὔριο μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικὸ τὴν ἀποποινικοποίηση καὶ αὐτῆς ἢ τὴν ἀνοχὴ τῆς χρήσης; Ἡ μήπως ἀγνοοῦν τὸ γεγονός ὅτι ὡς καὶ τὸ 98 τοῖς ἑκατὸ τῶν ἠρωινωμανῶν μπῆκαν στὸ «λούκι» τῶν ναρκωτικῶν ἀρχίζοντας μὲ τὰ «μαλακά», χασίς καὶ μαριχουάνα.

Ἀσφαλῶς ἐπίσης πρέπει νὰ ἀνησυχεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὸ 1998 ἤδη τὸ Διεθνὲς Παρατηρητήριο Ναρκωτικῶν ἀνέφερε 8 ἑκατομμύρια (8.000.000) ἐξαρτημένους στὴν ἠρωίνη, 13 ἑκατομμύρια (13.000.000) στὴν κοκαΐνη καὶ 140 ἑκατομμύρια (140.000.000) στὰ «μαλακά» χασίς καὶ μαριχουάνα μὲ μεγαλύτερη μάλιστα διόγκωση τῶν δεικτῶν ἔκτοτε, ἰδίως σ' ὅ,τι ἀφορᾶ στὰ τελευταῖα. Αὐτὰ δὲ εἶναι, ἀποδεδειγμένως, ἢ «θύρα εἰσόδου» στὰ «σκληρά».

– Ἡ χορήγηση ναρκωτικῶν σὲ ὄσους –ὅπως λένε– τὰ «ἔχουν ἀνάγκη» ἢ τὰ «χρειαζονται», ὥστε νὰ «μειώνεται ἡ βλάβη» ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐπιλέξει αὐτὸν τὸν τρόπο ζωῆς –χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἀπεξάρτησή τους– γιὰ τὸ πλεῖστο,

λοιπόν, τῶν περιπτώσεων σημαίνει ἐγκατάλειψη σὲ μιὰ περιθωριοποίηση ἢ, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, στοὺς ἐμπόρους τῶν ναρκωτικῶν, ἐφ' ὅσον ὁ βαθμὸς τῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὸ ναρκωτικὸ συνεχῶς θὰ αὐξάνεται λόγω καὶ τῆς ἀνταπυσσομένης περαιτέρω ἀντοχῆς στὴ δράση τῆς οὐσίας, ὡς τῆ μὴ ἀναστρέψιμη πορεία πρὸς τὸ θάνατο. Εἶναι κι αὐτὸ ἓνας τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο... «καθαρίζει» ὁ τόπος ἀπὸ αὐτοῦς, ὅπως ἐπίσης ἐλέχθη. Τὸ σύστημα αὐτὸ πάντως ἐφαρμόστηκε καὶ ἀπέτυχε: Ἀγγλία 1959, Σουηδία 1965, Δανία 1971 κ.ἄ. ἢ στὶς Τοπικὲς Αὐτοδιοικήσεις: Φραγκφούρτη, Λίβερπουλ, Μάντσεστερ, Ζυρίχη κ.ἄ.

– Τὰ «ὑποκατάστατα» εἶναι οὐσίες πρὸς ἀντικατάσταση ἄλλων ποὺ ἀφαιροῦνται. Γιὰ τὴ μορφίνη καὶ τὴν ἠρωίνη «ὑποκατάστατα» εἶναι ἡ μεθαδόνη καὶ τὰ νεότερά της, μεθαδόλη καὶ πολαμιδόνη. Εἶναι καὶ αὐτὲς ἐξαρτησιογόνες ἀλλὰ μὲ μιὰ ἡπιότερη ἐξάρτηση.

Χρησιμοποιοῦνται «θεραπευτικῶς» γιὰ τὴν ἀπεξάρτηση ἀπὸ τὴ μορφινο-ηρωινομανία ἢ ὡς «θεραπεία συντηρήσεως» γιὰ ὅσους δὲ θέλουν ἢ δὲν μποροῦν νὰ ἀπεξαρτηθοῦν. Ἡ συμβολὴ τους στὴν ἀντιμετώπιση τῆς βαρειᾶς μορφινο-ηρωινομανίας εἶναι πολὺτιμη. Ἀλλὰ μόνον αὐτῆς. Διότι γιὰ ὅλα τὰ ναρκωτικὰ ἢ ἐξαρτησιογόνα δὲν ὑπάρχουν ὑποκατάστατά τους.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γίνεται ἐμφανὲς ὅτι τὰ προτεινόμενα πρὸς ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος εἶναι εἴτε ἐλλιπῆ, εἴτε ἀτελῆ, εἴτε ἀνεπαρκῆ, εἴτε ἀκόμη καὶ λανθασμένα. Τότε ὅμως, τί ἀπομένει;

Ἡ πρόληψη

Ἄσχετος ὁ ἱατρικὸς «ἀφορισμὸς»... «κάλλιον τὸ προλαμβάνειν τοῦ θεραπεύειν» στὸ θέμα τῶν ναρκωτικῶν σημαίνει καὶ τὸ νὰ προλάβεις τὸ θάνατο ποὺ καταδοκεῖ μὲ κάθε ἐπόμενη δόση. Δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐνημέρωση, στὴν ὁποία καὶ μόνον, ἢ κυρίως, περιορίζεται ὁ Ν. 2161, ἄρθρο 8 γιὰ τὴν πρό-

ληψη. Βεβαίως ναι στὴν ἐνημέρωση, ἡ ὁποία μάλιστα πρέπει νὰ εἶναι ἡ κατάλληλη, ἀνάλογα μὲ τὴν κάθε ὁμάδα στὴν ὁποία ἀπευθύνεται, μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὸ μορφωτικὸ τῆς ἐπίπεδο, νὰ εἶναι εἰλικρινῆς, ἀκριβῆς, μεθοδική, πλήρης, χωρὶς ὑπερβολές, ποὺ δὲν θὰ τρομοκρατεῖ οὔτε θὰ ὑποβιβάζει τὴ σημασία τοῦ προβλήματος μὲ «ἀθωοποιήσεις», θὰ ἀπευθύνεται στὴ λογικὴ ὥστε νὰ πείθει, χωρὶς νὰ ἐξάπτει τὴ φαντασία ἢ νὰ διεγείρει τὴν περιέργεια γιὰ μιὰ «δοκιμὴ». Ὅσο ὅμως σωστὰ καὶ νὰ γίνεται, ἡ ἐνημέρωση μόνη δὲ φθάνει γιὰ τὴν πρόληψη. Διότι πρόληψη σημαίνει καί:

Νὰ προλάβεις ἢ νὰ προστατεύσεις κάποιον ἀπὸ τὸ νὰ γίνει εὐάλωτος ἢ νὰ θελήσει νὰ γίνει χρήστης. Νὰ προλάβεις τὸν εὐάλωτο ἢ τὸν ὑψηλοῦ κινδύνου ἀπὸ τὸ νὰ γίνει χρήστης. Νὰ ἐμποδίσεις τὸ «βαποράκι» νὰ μυήσει καὶ ἄλλους στὰ ναρκωτικὰ. Ἀκόμη νὰ προλάβεις τὸν τοξικομανῆ ἀπὸ τὸ νὰ γίνει ἐγκληματίας γιὰ τὴ δόση του. Ἀλλὰ νὰ βοηθήσεις καὶ τὸν ἀποθεραπευθέντα ἢ ἀπεξαρτηθέντα νὰ ἐπανενταχθεῖ στὴν κοινωνία, διότι διαφορετικὰ αὐτὸς θὰ ξανακυλίσει. Γιὰ νὰ ἀποδώσει πάντως ἡ πρόληψη χρειάζεται νὰ ἀντιμετωπίζονται ἀποτελεσματικὰ οἱ λόγοι καὶ οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι συμβάλλουν στὴ ροπὴ ἢ προκαλοῦν τὴν ψυχικὴ διάθεση γιὰ χρῆση ναρκωτικῶν.

Τὰ προγράμματα πρόληψης ἀναθεωροῦνται συχνά, διότι δὲν ἀποδίδουν, ἐφ' ὅσον δὲν δίδεται ἡ δέουσα σημασία στὸν παράγοντα ἄνθρωπος, στὴ διαμόρφωση τῆς προσωπικότητας ἐκείνης μὲ τὴν ὀρθὴ κρίση γιὰ σωστὲς ἀποφάσεις, ἱκανῆς γιὰ ἀνάληψη εὐθυνῶν, μὲ τὰ κατάλληλα ἐφόδια γιὰ τὸν ἀγῶνα στὴ ζωὴ, στὴν ὁποία δὲν μᾶς ἔρχονται ὅλα ὅπως τὰ θέλουμε ἢ ἐπιθυμοῦμε. Καὶ πρέπει νὰ μάθουμε καὶ νὰ χάνουμε στὴ ζωὴ. Χρειάζεται, μὲ ἄλλα λόγια, ἡ διαμόρφωση τῆς προσωπικότητας τοῦ νέου ἀνθρώπου μὲ ἐφόδια ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ τέτοια ὥστε νὰ ἀντέχει στὶς δυσκολίες καὶ τὶς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς, ποὺ δὲν

θά απογοητεύεται εύκολα και δέν θά ὑπάρχει καιρὸς γιὰ νὰ στήνει «εὐήκοον οὖς» στὶς σειρήνες τῶν ναρκωτικῶν. Προφανῆς, ἐπομένως, ἐξ αὐτῶν ὁ ρόλος τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τοῦ σχολείου.

Ἡ Ἐκκλησία στὴν πρόληψη

Ἡ Ἐκκλησία ὡς τρόπος ζωῆς ἐμπνέει τοὺς ἀνθρώπους στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα τους μὲ ἦθος, ἠθικὲς ἀρχές καὶ ἀξίες ποὺ δίνουν νόημα στὴ ζωὴ τους, μὲ ιδεώδη καὶ ἰδανικὰ βάσει τοῦ κοσμοθεωριακοῦ τους προσανατολισμοῦ καὶ τὰ «πιστεύω» τους στὶς Αἰώνιες Ἀλήθειες, ποὺ διαθέτουν κύρος καὶ ἀξιοπιστία, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἀπογοητεύουν, διότι «πιστὸς-ἀξιόπιστος-ὁ Θεός». Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, κι ἂν ἀκόμη καμφοῦν στὴ βιοπάλη, κι ἂν γονατίσουν ἢ καὶ πέσουν στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἔχουν τὸ σθένος νὰ ξανασηκωθοῦν καὶ νὰ παλαίψουν, νὰ νικήσουν στὴ ζωὴ. Ἀκόμη κι ἂν παραστρατήσουν ἔχουν «ὁδὸν ἐπιστροφῆς», διότι ἔχουν τὸ «πᾶ στῶ», τὸ ποῦ νὰ σταθοῦν γιὰ νὰ ὀρθοποδήσουν, νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ νικήσουν. Διότι «πιστεύουν» καὶ «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι». Διότι καὶ στὴν ὁποιαδήποτε δοκιμασία τους γνωρίζουν ὅτι θά ἔχουν καὶ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ «σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν». Ἄρκει νὰ μὴ χάνουν τὴν πίστη τους καὶ τὴν ἐλπίδα στὴ βοήθειά Του.

Εἶναι διαπιστωμένο πάντως τὸ ὅτι «ὅσοι διαπαιδαγωγήθησαν μὲ τὰ νάματα τῆς θρησκείας μας καὶ ζοῦν μ' αὐτὰ ὡς πυξίδα ζωῆς, ἔχουν γερὰ ἀντισώματα». Δυναμῶνουν τὴ θέλησή τους ἀσκούμενοι στὴν ἐγκράτεια, μαθαίνουν νὰ λένε «ὄχι» στὴν ἱκανοποίηση διαφόρων ὀρέξεων καὶ ἐπιθυμιῶν, ὥστε ἀνετα εἶναι ἱκανοὶ νὰ λένε ἕνα

λεβέντικο «ὄχι» καὶ στὰ ναρκωτικά.

Τώρα πλέον ἡ Ἐκκλησία, σύμφωνα ἄλλωστε καὶ μὲ τὸν Ν. 2161/93, μπορεῖ καὶ ἰδρύει «Συμβουλευτικὸς Σταθμοὺς» ἀκόμη καὶ σὲ κάθε ἐνορία, ὁπότε μὲ τοὺς «Κύκλους Προνοίας» μπορεῖ νὰ ἐπεκτείνει τὸ ἔργο τῆς ἀγάπης τῆς καὶ στὸν τομέα τῶν ναρκωτικῶν ὡς πρὸς «ἀσθενοῦντες».

Ἦδη μὲ τὴ φροντίδα καὶ τὴ συνεχῆ μέριμνα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου ἔχει δημιουργηθεῖ στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν τὸ Ἰδρυμα Ψυχοκοινωνικῆς ἀγωγῆς καὶ στήριξης «Διακονία» καὶ στὰ πλαίσια αὐτοῦ λειτουργοῦν:

1. «Διακονία». Ἰδρυμα Ψυχοκοινωνικῆς Ἀγωγῆς καὶ Στήριξης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Διεύθυνση-Γραμματεία: Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως 29, 157 72, Ἄνω Ἰλίσσια.

Τηλέφωνο: 210-7486181

e-mail: diakonia@hol.gr.

2. Κέντρο Πρόληψης τοῦ Ἰδρύματος Ψυχοκοινωνικῆς Ἀγωγῆς καὶ Στήριξης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν «Διακονία»:

* Διοργανώνονται σὲ Ἐνορίες τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν σεμινάρια πρόληψης γιὰ γονεῖς, κατηχητές, ἐφήβους κ.ἄ.

* Γίνονται διαλέξεις σὲ ὅλες τὶς Σχολές Γονέων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σὲ σχολεῖα, συλλόγους Γονέων καὶ ἄλλους κοινωνικοὺς φορεῖς.

* Παρέχεται «συμβουλευτικὴ» σὲ χρήστες καὶ συνεξαρτώμενους (γονεῖς, ἀδέλφια κ.ἄ.).

α. Ὑμηττοῦ 147, 116 33, Παγκράτι.

β. Μακεδονίας 2-4, 157 72, Ζωγράφου.

Τηλέφωνο: 210-7513580.

e-mail: diakonia@hol.gr.

(Ἀπὸ τὸ φυλλάδιο ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας. Ἐπιμέλεια Κειμένου: Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων).

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Ὁ ὁμολογιακὸς χαρακτήρας τῶν Ὁρησκευτικῶν

Μὲ δυσάρεστη ἔκπληξη ἀκοῦμε καὶ διαβάζουμε τὸν τελευταῖο καιρὸ ὀρισμένες ἀπόψεις πὺ ἀμφισβητοῦν τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Ὁρησκευτικῶν ἢ ζητοῦν νὰ ἀλλάξει ὁ ὁμολογιακὸς χαρακτήρας τοῦ μαθήματος, δηλαδὴ νὰ ἀποσυνδεθεῖ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη καὶ Παράδοση. Μᾶς ἀνησυχεῖ δὲ ἰδιαίτερος τὸ γεγονὸς ὅτι τέτοιες ἀπόψεις περιέχονται σὲ ἄρθρα στελέχους τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ συμβουλευτικὸ ὄργανο τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας γιὰ τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα καὶ γιὰ τὴν ὕλη τῶν σχολικῶν βιβλίων. Μᾶς λέγουν αὐτὲς οἱ φωνὲς ὅτι στὸ ὄνομα τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς «πολυπολιτισμικότητας» πρέπει νὰ μὴ διδάσκουμε τὰ Ὁρθόδοξα Χριστιανικὰ δόγματα καὶ διδάγματα, ἀλλὰ νὰ μετατρέψουμε τὸ μάθημα σὲ μία ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐνημέρωση περὶ τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν καὶ Ὁρησκευμάτων. Σφάλλουν καὶ διαστρέφουν τὴν πραγματικότητα. Πρῶτον τὴν ἀπαίτησή τους νὰ διατηρήσουν τὰ Ὁρησκευτικὰ τὸν ὁμολογιακὸ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποχρεωτικὸ χαρακτήρα τους ἐκφράζουν σὲ συντριπτικὸ ποσοστὸ οἱ Ἕλληνες πολῖτες, ὅπως δείχνουν δημοσκοπήσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν. Δεύτερον εἶναι ψευδὲς αὐτὸ πὺ διαδίδεται ὅτι δῆθεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση ἐπεμβαίνει στὸ περιεχόμενον τῶν Ὁρησκευτικῶν. Ἡ νέα Εὐρωπαϊκὴ Συνταγματικὴ Συνθήκη ὀρίζει ρητὰ ὅτι γιὰ τὰ θέματα Ἐκκλησίας καὶ Ὁρησκείας δὲν νομοθετεῖ ἡ Εὐρώπη, ἀλλὰ τὸ ἐθνικὸ Κοινοβούλιο κάθε χώρας, παραπέμπει δηλαδὴ στὴν πολιτιστικὴ παράδοση τοῦ κάθε λαοῦ. Ἐξ ἄλλου Ὁρησκευτικὰ διδάσκονται σὲ ἀρκετὲς εὐρωπαϊκὲς χώρες, ὅπως στὴν Ἰτα-

λία, στὴν Δανία, στὴν Ἰσπανία στὸ Βέλγιο καὶ ἄλλοῦ. Τρίτον σὲ ὅσους ἀνησυχοῦν γιὰ τὰ δικαιώματα τῶν ἑτεροδόξων ἢ ἄλλοθρήσκων μαθητῶν ὑπενθυμίζουμε ὅτι ὑπάρχει νομοθετημένο τὸ δικαίωμά τους νὰ ἀπαλλάσσονται τοῦ συγκεκριμένου μαθήματος μὲ ἀπλὴ δήλωση τοῦ γονέως. Ἄς ἀφήσουν, λοιπόν, τὴν Εὐρώπη καὶ τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα καὶ ἄς μᾶς τὸ ποῦν ξεκάθαρα ὅτι γιὰ ἰδεολογικὲς λόγους εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰ Ὁρθόδοξα Ὁρησκευτικὰ. Σεβαστὴ ἢ γνώμη τους, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο σεβαστὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἱστορικὴ παράδοση καὶ συνέχεια τοῦ τόπου μας καὶ ἡ γνώμη τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ μας.

Οἱ Ποιμένες καὶ οἱ Αἰρέσεις

Ἐνα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον μὲ τίτλον «*Ποιμαντικοὶ τρόποι ἀντιμετωπίσεως τῶν νεοφανῶν αἰρέσεων*» ἐκυκλοφορήθη προσφάτως ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ βιβλίον περιέχει τὰ Πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου πὺ ὀργάνωσε ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων καὶ τὸ ὁποῖο ἔλαβε χώραν στὸ Ἱερὸν Ἰδρυμα Εὐαγγελιστρίας Τήνου ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου ἕως 1 Νοεμβρίου 2002. Ἐπιλέγουμε ἕνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν εἰσήγηση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Δανιὴλ: «*Τὰ αἷτια τῶν αἰρέσεων εἶναι πολλὰ. Θὰ ἐπισημάνω τὰ κατὰ τὴν γνώμη μου κυριώτερα. Α. Τὰ «Κενά».* Εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ αἰρέσεις καὶ οἱ διάφορες παραθρησκευτικὲς ὀμάδες, οἱ ὁποῖες δροῦν στὴ χώρα μας προσαρμόζουν τὴν προπαγανδιστικὴν τους στρατηγικὴν πρὸς τὶς ἐκάστοτε περιπτώσεις καὶ ἰδιαίτερος ἀναλόγως τῶν «κενῶν», τὰ

όποια ἐπισημαίνουν, ὄχι μόνον στὴν προσωπική, οἰκογενειακή καὶ κοινωνική ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν δικῶν μας ποιμαντικῶν κενῶν. «Ἀνιχνεύουν» προσεκτικὰ τὸ ἔδαφος, ἀναλύοντας καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ καθενός, βάσει τῶν πληροφοριῶν, τὶς ὁποῖες συστηματικὰ συλλέγουν καὶ ἐπεξεργάζονται. Ἐπισημαίνουν τὰ εὐαίσθητα σημεῖα καὶ ἐνεργοῦν. Προπαντὸς ἐκμεταλλεύονται ἄστοχους δικούς μας χειρισμούς γιὰ νὰ δράσουν ἐναντίον μας καὶ ἐναντίον Αὐτοῦ, πού ἐκπροσωποῦμε. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀσυνεπὴς ζωὴ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν πρὸς τὴν εὐαγγελική ζωὴ ἀνοίγει εὐκόλα δίοδο γιὰ τοὺς αἰρετικούς στὴν ψυχὴ πολλῶν ἀνθρώπων. **Β. Τὸ ἔλλειμμα τῆς ποιμαντικῆς μας.** Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ οἱ προτεραιότητες, οἱ ὁποῖες τίθενται ἀπὸ μᾶς στὸ ποιμαντικὸ μας ἔργο δὲν ἀνταποκρίνονται πολλὰκις στὶς πραγματικὲς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου μας καὶ ἰδιαίτερως τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι ἀντιμετωπίζουν ἔντονα ὑπαρξιακὰ προβλήματα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ζητοῦν ἀπαντήσεις καὶ λύσεις στὶς διάφορες αἰρέσεις καὶ παραθρησκευτικὲς ὀργανώσεις, ἐπειδὴ ἔμεῖς δὲν παρέχουμε στὰ θέματα αὐτὰ τὴν ἀρμόζουσα προτεραιότητα...».

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς περὶ τῶν Ἱερέων

Παραμένουν πάντα ἐπίκαιρες οἱ Διαχρῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ γι' αὐτὸ ἐπιλέγουμε ἓνα ἀπόσπασμα περὶ τῶν ἱερέων ἀπὸ τὴν Ε' Διαχρῆ του. Τὸ θυμηθῆκαμε διαβάζοντας τὸ νέο Ἐγκόλπιον Ἱεροσπουδαστοῦ πού ἐξέδωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: «Οἱ παπᾶδες εἶναι ἀνώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς. Ἐγώ, ἀδελφοί μου, ἡ γνώμη μου ἔτσι μὲ λέγει νὰ κάμω: Ἐὰν ἀπαντῶ ἓνα παπᾶ καὶ ἓνα βασιλέα, μὲ φαίνεται εὐλογον, τὸν παπᾶ νὰ βάλω νὰ καθῆσει ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν βασιλέα. Καὶ ἐὰν ἀπαντήσω ἓνα παπᾶ καὶ ἓνα ἄγγε-

λον, πρῶτα νὰ χαιρετήσω τὸν παπᾶ καὶ ἔπειτα τὸν ἄγγελον. Διότι, ἀδελφοί μου, ὁ παπᾶς εἶναι ἀνώτερος καὶ ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν καὶ ἀπὸ τὸ ἅγιον Ποτήριον. Διότι τὸ ἅγιον Ποτήριον εἶναι ἄψυχον. Μὰ ὁ ἱερεὺς μεταλαμβάνει τὰ ἄχραντα μυστήρια καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὸ τίμιον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ».

Συνοδικὴ μέριμνα γιὰ προβλήματα τῶν Κληρικῶν

Κατὰ τὴν συνεδρίασή της τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τ.ἔ. ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπεφάσισε καὶ ἀνεκοίνωσε τὴν σύσταση εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἀποτελουμένων ἀπὸ κληρικούς καὶ λαϊκοὺς μὲ γνώση τοῦ ἀντικειμένου καὶ μὲ στόχο τὴν μελέτη καὶ τὴν πρόταση λύσεων γιὰ ὀρισμένα ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τοὺς ἱερεῖς τῆς χώρας μας. Συγκεκριμένα τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι ἡ ἀναζήτηση καὶ προετοιμασία καταλλήλων νέων γυναικῶν ὥστε νὰ γίνουν σύζυγοι ὑποψηφίων κληρικῶν, ἡ δυνατότητα τῶν χηρευσάντων ἢ διαζευγμένων κληρικῶν νὰ τελοῦν δεύτερο γάμο καὶ τὸ ἐνδεχόμενο χειροτονίας νέων κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι παραλλήλως θὰ δικαιῶνται νὰ ἀσκοῦν τὸ ἐπάγγελμα πού ἔχουν ὡς λαϊκοί. Τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι λεπτὰ καὶ πολυσύνθετα ἀπαιτεῖται δὲ προσεκτικὴ μελέτη καὶ ἐξέταση τῶν θετικῶν καὶ τῶν ἀρνητικῶν πτυχῶν ἐκάστης προτεινομένης λύσεως. Πάντως ἡ ὅλη συζήτηση καταδεικνύει τὸ συνεχὲς ἐνδιαφέρον τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας γιὰ τὰ πρακτικὰ θέματα τοῦ καθημερινοῦ βίου τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ποιμένων καὶ τὴν διάθεση τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ δημιουργικὲς πρωτοβουλίες τὶς προκλήσεις τῆς σύγχρονης ἐποχῆς χωρὶς νὰ ἀποκόπτεται ἀπὸ τὶς ζωογόνες ρίζες τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως.

Ἡμερίδα γιὰ Κληρικούς πού ὑπηρετοῦν σέ Σωφρονιστικά Ἰδρύματα καὶ Νοσοκομεῖα

Με θέμα: «*Ἡ Φιλανθρωπία τῆς Ἐκκλησίας Φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ*» καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου πραγματοποιήθηκε στίς 29 Ὀκτωβρίου στήν Αἴθουσα Συνεδριάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «*Ἡμερίδα Ἐπιμορφώσεως Κληρικῶν διακονούντων εἰς Σωφρονιστικά Ἰδρύματα καὶ Νοσοκομεῖα*». Φορεὺς τῆς ἐκδηλώσεως ἦταν ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων.

Προσφωνώντας τοὺς Συνέδρους ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐστάθιος, Πρόεδρος τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων, σημείωσε ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ καρπὸ τῆς ποιμαντικῆς ἀγωνίας τοῦ Μακαριωτάτου, ὑπογραμμίζοντας ὅτι σκοπὸς τῆς Ἡμερίδας εἶναι ὁ ἀνεφοδιασμὸς καὶ ἡ ἐπιμόρφωση τῶν Κληρικῶν οἱ ὁποῖοι μετέχουν σ' αὐτὸ τὸ πρόγραμμα.

Στὸ μῆνυμά του πρὸς τοὺς συμμεσχόντες στήν Ἡμερίδα ὁ Μακαριώτατος τόνισε ὅτι ἡ παρουσία τους σ' αὐτὴν ἔχει διπλὸ χαρακτήρα, γιατί «*πρῶτον ὑπογραμμίζει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν πάσχοντα καὶ τὸν ἐν φυλακαῖς ὄντα, καθὼς καὶ τὴν ἔμπρακτὴ παρουσία Τῆς, ὅπου αὐτὴ καθίσταται ἀναγκαία καὶ δεύτερον ἀποδεικνύει ὅτι ἡ παρουσία αὐτὴ δὲν εἶναι τυχαία, εὐκαιριακὴ, ἀλλὰ γίνεται μὲ συγκρότηση, ἐπιμέλεια καὶ μὲ πρόσωπα ἀφοσιωμένα καὶ εἰδικευμένα γιὰ νὰ ἐνεργοποιοῦνται ἀποτελεσματικὰ σέ χώρους ὅπου ὁ πόνος, ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀνέχεια περισσεύουν. Χρειαί-*

ζεται εἰδικὴ ἐπιμόρφωση τῶν στελεχῶν ἐκείνων τῆς Ἐκκλησίας πού διακονοῦν σέ Σωφρονιστικά Ἰδρύματα καὶ Νοσοκομεῖα, χρειάζεται ξεχωριστὸς μόχθος, ὥστε ἡ ἐπαφὴ καὶ ἡ συνάφεια μὲ τοὺς ἀδελφούς μας, πού ἡ ζωὴ τοὺς ὀδήγησε στὰ Ἰδρύματα αὐτά, νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ, νὰ τοὺς ἀνακουφίζει καὶ νὰ τοὺς ἐνδυναμώνει, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἀνταπεξέλθουν στὰ προβλήματα, στὴ δυστυχία καὶ στὸν πόνο τους».

Στὴν προσφώνησή του πρὸς τοὺς Συνέδρους ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης κ. Ἀναστάσιος Παπαληγούρας ἀναφέρθηκε στήν προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸν τομέα αὐτὸ λέγοντας: «*Ἐκτιμῶ ἰδιαίτερα τὴ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στήν ἠθικὴ στήριξη καὶ ἀνάταξη τῶν κρατουμένων. Προσδίδω μεγάλη σημασία ἐπίσης στὸ παρηγορητικὸ ἔργο τῶν Ἱερῶν στίς φυλακές, καθὼς συμβάλλει στὴ διατήρηση τοῦ ἠθικοῦ τῶν κρατουμένων, τοὺς δίδει ἐλπίδα καὶ δύναμη καὶ κάνει πράξη τὸ εὐαγγελικὸ παράδειγμα συμπεριφορᾶς πρὸς τὸν πλησίον».*

Ὁ Ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως, Ταξίαρχος κ. Νικόλαος Ζωγράφος, μετέφερε τίς εὐχές τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Βουλγαράκη καί, ἀναφερόμενος στὸ κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, εἶπε ὅτι ὅπως ἡ Παναγία εἶναι ταυτισμένη μὲ τὴν Μάνα, ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶναι σύμφυτη μὲ τὴ φιλανθρωπία.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου κ. Γεώργιος Κασιμάτης ὑπογράμμισε τὸν σημαντικὸ ρόλο πού μπορεῖ νὰ διαδραματίσει ἡ Ἐκκλησία μέσα στὸ εὐρωπαϊκὸ γίγνεσθαι.

Ἡ Ὁμότιμη Καθηγήτρια Ἐγκληματολογίας τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Καλλιόπη Σπινέλη, ἀναφέρθηκε στὴν κατάσταση ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ Ἱερεῖς στὰ σωφρονιστικὰ καταστήματα καὶ πρότεινε τρόπους ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων ποὺ παρουσιάζονται.

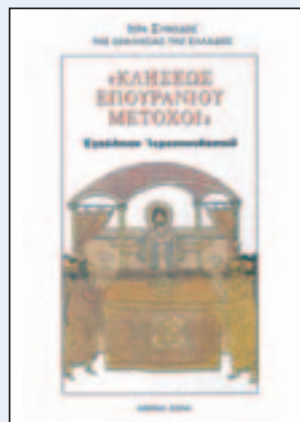
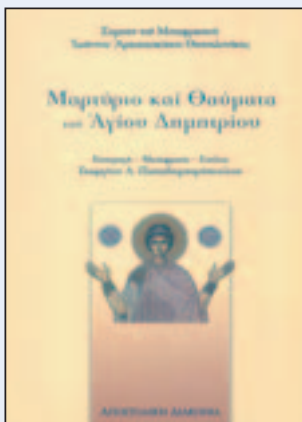
Ὁ Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς στὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν κ. Ἀριστοτέλης Εὐτυχιάδης ἔκανε μίαν ἀναδρομὴ στὸ θεσμὸ τοῦ νοσοκομειακοῦ Ἐφημερίου σημειώνοντας ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ Ἐφημερίου Ἱερέως μέσα στὸ νοσοκομεῖο ὑπῆρξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ συνδε-

δεμένη μὲ τὴν ἀνάγκη περιθάλψεως τῶν ἀρρώστων.

Ὁ Ἐφημέριος τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος «Ἅγιος Σάββας» Ἀρχιμανδρίτης κ. Νεκτᾶριος Μηλιώνης ἔκανε ἱστορικὴ ἀναδρομὴ στὴ διακονία τῶν Ἱερέων στὰ νοσοκομεῖα τὸν τελευταῖο αἰῶνα, σημειώνοντας ὅτι μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ Μακαριωτάτου στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο ξεκίνησε προσπάθεια ἀνανεώσεως τῆς Ποιμαντικῆς Διακονίας.

Τέλος ὁ Πρωτοπρεσβύτερος, Θεολόγος-Ψυχολόγος π. Σταῦρος Κοφινᾶς ἀνέλυσε τὶς προϋποθέσεις τῆς φιλανθρωπίας καθὼς καὶ τὸν τρόπο προσφορᾶς της.

Νέες Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

«Μαρτύριο καὶ Θαῦμα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου», Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ, Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. [Εἰσαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια, Γεωργίου Δ. Παπαδημητροπούλου], σχῆμα 14X21 σσ. 270, τιμὴ 12 €. Ἡ ἀπόδοση στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἡ εἰσαγωγή, τὰ σχόλια, τὰ πραγματολογικὰ στοιχεῖα καὶ οἱ παραπομπές τοῦ παρόντος βιβλίου –ὅπως καὶ τῶν προηγούμενων τῆς Σειρᾶς– εἶναι ἔργο τοῦ θεολόγου-φιλόλογου, Λυκειάρχη κ. Γεωργίου Δ. Παπαδημητροπούλου.

«Κλήσεις ἐπουρανίου μέτοχοι» (Ἐγκόλπιον Ἱεροσπουδαστοῦ), Σχῆμα 12X19, σελίδες 190, τιμὴ 7 €. Τὸ βιβλίο προλογίζει ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Σταγῶν καὶ Μετεώρων κ. Σεραφεῖμ, Πρόεδρος τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

«Ποιμαντικοὶ τρόποι ἀντιμετώπισης τῶν νεοφανῶν αἱρέσεων», σχῆμα 14X21 σελίδες 200, τιμὴ 6 €. Περιλαμβάνει τὶς εἰσηγήσεις τῆς ΙΔ' Πανορθοδόξου Συνδιασκέψεως ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱερῶν Μητροπόλεων γιὰ θέματα αἱρέσεων καὶ παραθρησκείας, ποὺ διοργανώθηκε στὸ Πανελλήνιο Ἱερό Ἰδρυμα Εὐαγγελιστρίας Τήνου ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου ἕως 1 Νοεμβρίου 2002.

ΜΙΚΡΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ

Ὁ Ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης τῶν Ἀρχαίων

Τῆς Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη

Οἱ Ἀρχάνες εἶναι κωμόπολη τῆς ἐπαρχίας Τεμένους καὶ ἀπέχει δεκαπέντε περίπου χιλιόμετρα πρὸς τὰ νότια ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης. Κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς εἶναι ἡ γιὰ πάρα πολλοὺς αἰῶνες ὑπαρξή οἰκισμοῦ στὴν ἴδια θέση, γεγονός πὺ σημαίνει ὅτι ὅπου καὶ νὰ σκάψει κάποιος θὰ βρεθεῖ ἀργὰ ἢ γρήγορα μπροστὰ σὲ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος νὰ ἀναφερθοῦμε στὰ ἀνεπανάληπτα λείψανα τῆς προϊστορικῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ σκοπὸς μας εἶναι νὰ προσκυνήσουμε στὸ ναὸ τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης, πὺ βρίσκεται σὲ πολὺ κεντρικὸ σημείο τῆς πόλης καὶ ἐκτὸς ἀπὸ θρησκευτικὸ παρουσιάζει ἀρχαιολογικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον.

Ὁ ναὸς αὐτὸς οἰκοδομήθηκε ἀρχικὰ στὴ διάρκεια τοῦ 14ου αἰ., ἀνοικοδομήθηκε στὰ τέλη τοῦ 17ου ἢ τοῦ 18ου αἰ. καὶ συμπληρώθηκε πολὺ ἀργότερα, λαμβάνοντας τὴ σημερινή του μορφή. Ἡ κατασκευὴ του συνδέεται μὲ πολλὲς παραδόσεις, τόσο ὡς πρὸς τὴν εὑρεση τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας, ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὶς δυσκολίες ἀνεγέρσεως. Παράλληλα πολλὲς εἶναι καὶ οἱ περιπέτειες τοῦ ναοῦ αὐτοῦ πὺ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, λεηλατήθηκε καὶ κάηκε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1866.

Ἡ ἐκκλησία διέθετε ἀνέκαθεν ἀξιόλογες εἰκόνες καὶ λειτουργικὰ σκεύη σημαντικῆς ἀξίας ἀπὸ ἀποψη ὕλικου καὶ τέχνης. Στὰ τελευταῖα χρόνια, ὅμως, συγκεντρώθηκαν στὸ χῶρο τῆς ἀνάλογα εἶδη καὶ ἀπὸ ἄλλους ναοὺς τῆς εὐρύτερης περιοχῆς.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι διπλὰ εὐτυχές. Οἱ πιστοὶ παρακολουθοῦν τὶς Θ. Λειτουργίες καὶ τὶς ἄλλες Ἀκολουθίες καὶ τὰ Μυστήρια πὺ τελοῦνται στὸ ναὸ τους, πλαισιωμένοι

ἀπὸ μνημεῖα τῆς τέχνης –δασκάλους δόγματος καὶ ἱστορίας τῆς Ὀρθοδοξίας πολὺ εὐγλωττους, πολὺ παραστατικούς– πὺ μὲ τὸν δικὸ τους τρόπο τοὺς μυοῦν στὰ μυστήρια καὶ τοὺς διδάσκουν τὴν ἱστορία τῆς πίστεως τους. Παράλληλα, ἓνας σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀπὸ πολῦτιμα ἐκκλησιαστικὰ κειμήλια σώθηκε ἀπὸ ἐπιβουλές καὶ ἀπώλεια, συντηρεῖται συστηματικὰ, φυλάσσεται μὲ σύγχρονες μεθόδους καὶ εἶναι προσιτὸς στὸ εὐρὺ κοινό.

Ὁ ἱστορικὸς ναὸς αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, τόπος ἱερός, λατρευτικὸς καὶ ταυτόχρονα ἓνα ἱερὸ μουσεῖο, θεματοφύλακας τῆς ἱερῆς παρακαταθήκης τῶν προγόνων, ἔργο ὄχι μόνο ἐκκλησιαστικὸ ἀλλὰ καὶ ἱστορικὸ καὶ ἐθνικὸ, καθὼς στὸν τόπο μας ἡ πίστη εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ τὸ ἔθνος, ἔργο ἀξιομίμητο –ἀπὸ ὅλους– τῆς ἐνορίας.

Εἰκόνες πὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 16ο

ώς τον 20^ο αϊ., ανάμεσα στις όποιες και μια Παναγιά Γλυκοφιλοῦσα ἔργο τοῦ 1709, ἡ προστάτισσα καὶ θαυματουργή εἰκόνα τῶν Ἄρχανῶν (πολλὰ θαύματα τῆς ὁποίας διηγούνται οἱ Κρητικοὶ τῆς περιοχῆς), πάνω στὸ τέμπλο καὶ μιὰ Ἁγία Τριάδα, ἀφιέρωμα τῆς Μαρίας Ἀρχογαροπούλας, τῆς κτιτόρισσας τοῦ ναοῦ, τοῦ 18ου αἰ., ἀργυροὶ καὶ ἐπάργυροι σταυροί, δίσκοι, καντήλια, θυμιατά, ἱερά ἄμφια, ζῶνες, δισκοπότηρα, καλύμματα, Εὐαγγέλια καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, σφραγίδες, ἓνα πυροβόλο τοῦ 1897, τὸ τηλεσκόπιο τῆς Ἐπανάστατικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἀρχανῶν τῆς ἴδιας χρονιᾶς, ποὺ ἦταν δῶρο τοῦ Ναπολέ-

οντα στὴν οἰκογένεια ποὺ τὸν φιλοξένησε γιὰ ἓνα βράδυ στὴν Ἱεράπετρα, πολύτιμο ἀντικείμενο γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἄμυνας τοῦ τόπου τὸ 1897.

Ἡ παραδειγματικὴ αὐτὴ συλλογὴ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Παναγίας τῆς Φανερωμένης τῶν Ἀρχανῶν δὲν εἶναι μοναδικὴ στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, εἶναι ὅμως πολὺ σημαντικὴ καὶ πολύτιμη. Ἀποτελεῖ ἓνα παράδειγμα ποὺ μᾶς ὑπενθυμίζει, καὶ μελαγχολοῦμε γι' αὐτό, πὼς οἱ γνωστὲς καὶ ἄγνωστες συλλογές σὲ ὅλο τὸν κόσμο θὰ ἦσαν πολὺ πιὸ φτωχὲς ἀπὸ εἰκόνας καὶ ἄλλα ἔργα τέχνης τοῦ τόπου μας, ἂν εἶχαν ἔγκαιρα καὶ ἄλλοι τέτοιες εὐεργετικὲς πρωτοβουλίες.

Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 89,5 FM Συχνότητες ἀναμετάδοσης

Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν	89,5	Ἱ. Μ. Λευκάδος	107,8
Ἱ. Μ. Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας	89,5	Ἱ. Μ. Λήμνου	93,3
Ἱ. Μ. Ἀλεξανδρουπόλεως	91,5	Ἱ. Μ. Μαντινείας	94,6 & 105,3
Ἱ. Μ. Ἀργολίδος	105,2	Ἱ. Μ. Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς	95,8
Ἱ. Μ. Ἄρτης	106,8	Ἱ. Μ. Μεσσηνίας	86,6
Ἱ. Μ. Βεροίας καὶ Ναούσης	90,2	Ἱ. Μ. Μηθύμνης	105,4
Ἱ. Μ. Γόρτυνος	98,2	Ἱ. Μ. Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης	88,8 & 89,1
Ἱ. Μ. Γουμένισσης	88,8	Ἱ. Μ. Μυτιλήνης	105,4 & 89,4
Ἱ. Μ. Γρεβενῶν	89,6	Ἱ. Μ. Ξάνθης	93,8
Ἱ. Μ. Δημητριάδος	104	Ἱ. Μ. Παραμυθίας	105,1 & 105,9
Ἱ. Μ. Διδυμοτείχου	98,1 & 90,8	Ἱ. Μ. Παροναξίας	98,5
Ἱ. Μ. Δράμας	98,3	Ἱ. Μ. Πατρῶν	88,4
Ἱ. Μ. Δρυῖνουπόλεως	89,9 & 104,5	Ἱ. Μ. Σάμου	95
Ἱ. Μ. Ἠλείας	107,9	Ἱ. Μ. Σερρῶν	99,2
Ἱ. Μ. Θήρας	89 & 89,9 & 104,5	Ἱ. Μ. Σιδηροκάστρου	92,5
Ἱ. Μ. Ἱερισοῦ	103,5	Ἱ. Μ. Σισανίου	103
Ἱ. Μ. Καλαβρύτων	102,3	Ἱ. Μ. Σύρου	95,4
Ἱ. Μ. Κασσανδρείας	93,7	Ἱ. Μ. Τρίκκης	102
Ἱ. Μ. Καστορίας	94,2	Ἱ. Μ. Ὑδρας	89,5
Ἱ. Μ. Κερκύρας	91,1	Ἱ. Μ. Φθιώτιδος	89,4 & 89,7
Ἱ. Μ. Κεφαλληνίας	106,3	Ἱ. Μ. Φιλίππων (Καβάλα)	107
Ἱ. Μ. Κορίνθου	92,5	Ἱ. Μ. Φλωρίνης	98,3 & 98,8 & 94,5
Ἱ. Μ. Κυθήρων	88,8	Ἱ. Μ. Χαλκίδος	97,7
Ἱ. Μ. Λαγκαδᾶ	106,8	Ἱ. Μ. Χίου	93,1
Ἱ. Μ. Λαρίσης	96,3		

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου
Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως (Ἐβρ. ΙΑ' 9-10, 32-40)

Πρόγευση Χριστουγέννων

Λίγες μόνο στιγμὲς πρὶν οἱ καμπάνες τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδοξίας ἠχήσουν τὸ μέγα μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία μας μᾶς προετοιμάζει γιὰ τὸ μέγα γεγονός τόσο μετὰ τὴν θαυμάσια ὑμνολογία τῆς, ὅσο καὶ μετὰ τὰ Ἁγιογραφικὰ ἀναγνώσματά τῆς, τὸ Ἀποστολικὸ καὶ τὸ Εὐαγγελικὸ. Καὶ μᾶς προτρέπει, καρδιά καὶ χεῖλεσι, νὰ συμμετάσχουμε στὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων καὶ νὰ κάνουμε τὴν καρδιά μας φάτνη προκειμένου μέσα μας νὰ κατοικήσει ὁ νεογέννητος Χριστός.

Ἀξίζει, ἀντὶ ἄλλων διδαχῶν καὶ παραινήσεων, ἀντὶ ἄλλων λόγων καὶ συμβουλῶν νὰ ἀφήσουμε τὴν Πατερικὴ σοφία καὶ γραφίδα νὰ περιγράψει τὸ «ξένον μυστήριο», ἐκεῖνο, πού ὅπως ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ Θεανθρώπου, προκάλεσε καὶ προκαλεῖ τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἐμπνέει καὶ ὁδηγεῖ τοὺς πιστοὺς σὲ ἀτραποὺς ἐλπίδας, νίκης καὶ δικαίωσης, ὑπὸ νὰ τὴν ἐμπνευση καὶ καθοδήγηση τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται: «Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος! Αὐτὸς πού προὔπηρχε γεννιέται, ὁ ἄκτιστος κτίζεται, ὁ πλούσιος γίνεται πτωχός. Γίνεται πτωχός παίρνοντας τὴ δική μου σάρκα γιὰ νὰ πλουτίσω ἐγὼ μετὰ τὴ δική Του Θεότητα. Καὶ Αὐτὸς πού εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ὅλα ἀδειάζει, ἀδειάζει γιὰ λίγο ἀπὸ τὴ δόξα Του γιὰ νὰ κοινωνήσω ἐγὼ καὶ γεμισῶ ἀπὸ τὴ δική Του δόξα» (Λόγος ΜΕ').

Καὶ ὁ Μέγας τῆς Ἐκκλησίας Θεολόγος Γρηγόριος συνεχίζει: «τί νὰ πῶ καὶ πῶς νὰ ἐκφραστῶ; Βλέπω τὴ μητέρα πού γεννᾷ καὶ τὸ παιδί πού γεννιέται καὶ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τὸν τρόπο τῆς Γεννήσεως. Γιατὶ νικᾶται ἡ φύση, νικᾶται ἡ φυσικὴ τάξη, ὅπου θέλει Θεός. Γιατὶ τὸ γεγονός δὲν ἔγινε μετὰ φυσικὰ δεδομένα, συντελέστηκε θαῦμα ὑπερφυσικό. Ἡ φύση τέθηκε σὲ ἀργία καὶ ἐνήργησε τὸ θέλημα τοῦ Δεσπότου. Ὡ τῆς ἀνέκ-

φραστῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἡ ἐκπληξὴ του ὀλοκληρώνεται: «Τί νὰ πῶ καὶ πῶς νὰ ἐκφραστῶ; Μὲ ἐκπλήσσει τὸ θαῦμα. Ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἔγινε παιδί, Αὐτὸς πού καθόταν πάνω σὲ θρόνον ὑψηλὸ τοποθετεῖται σὲ φάτνη, ὁ ἄυλος καὶ ἀσώματος ἀγκαλιάζεται ἀπὸ ἀνθρώπινα χεῖρα. Αὐτὸς πού διασπᾷ τὰ δεσμὰ τῆς ἀμαρτίας τυλίγεται μετὰ σπάργανα, ἐπειδὴ αὐτὸ θέλει!» (PG, 56, 385). Καὶ ὁ Χριστὸς ἔγινε τὰ πάντα, ἐκτὸς ἀμαρτίας, τέλειος ἄνθρωπος. Γεννήθηκε μὲν ἀπὸ μία παρθένο τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα εἶχε προηγουμένως καθαρῶς ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ παρέμεινε Θεὸς καὶ μετὰ τὴν πρόσληψη τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Ἐγινε ἓνα ἀπὸ τὰ δύο ἀντίθετα, ἀπὸ τὴ σάρκα δηλ. καὶ τὸ πνεῦμα. Πόσο ἀξιοθαύμαστη εἶναι ἡ νέα ἔνωση! Πόσο παράδοξη εἶναι ἡ νέα σύνθεσις! Αὐτὸς πού ὑπῆρχε πάντα δημιουργεῖται, ὁ ἀδημιούργητος πλάθεται, καὶ ὁ ἀπεριόριστος περιορίζεται διὰ μέσου τῆς νοερᾶς ψυχῆς, ἡ ὁποία μεσιτεύει εἰς τὴν Θεότητα καὶ διὰ μέσου τῆς ὑλικῆς φύσεως τῆς σαρκός.

Θὰ κλείσουμε αὐτὴ τὴν ἐόρτιον ἀναφορὰ καταφεύγοντας στὴ σοφὴ σκέψη ἑνὸς συγχρόνου Ἱεράρχου, τοῦ Μητροπολίτου Πέργης Εὐαγγέλου, ὁ ὁποῖος σημειώνει τὰ ἑξῆς: «Πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς Βηθλεέμ χτύπησαν ἄλλες ὥρες. Ἡ ὥρα τοῦ νόμου τῶν δικαίων, ἡ ὥρα τοῦ Μωυσέως. Θεοτίμητοι ἄνδρες τὶς ἄκουσαν. Θεόληπτες γυναῖκες. Ὁ κόσμος τῆς ἀγνωσίας τὶς ἐρμήνευσε, τὶς νοστάλησε, τὶς πρόσθεσε στὴ ζωὴ του. Μὰ στὴν ὥρα τῆς Βηθλεέμ μίλησε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἦρθε ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἔκανε πρώτη ὥρα, πρώτη χριστιανικὴ ὥρα. Ἀρχὴ τῆς ἀπτῆς αἰωνιότητος. Μὲ Ἀγγέλους νὰ μᾶς τὴ θυμίζουν. Μὲ Ἁγίους νὰ μᾶς τὴν ὁδοδείχουν. Μὲ μυστήρια νὰ μᾶς τὴν ὑφαίνουν» («Ἐκ Φαναρίου Β'», σελ. 252).

Αὐτῆς τῆς ὥρας ἃς γίνουμε ὅλοι μας κοινοί, γιὰ νὰ νοσηματοδοτεῖται ἡ ζωὴ μας ὅλη ἀπὸ τὸ μέγα μυστήριο πού χάρισε στὰ δυὸ τὴν ἱστορία καὶ πρόσφερε στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς στὸ χαμένο παράδεισο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. ΑΜΗΝ!

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν

Ὄνοματεπώνυμο: Μ.Α. Α.Μ.Β.: 15671 Συντάξιμα ἔτη: 22-8-0	Κατηγορία: ΥΕ Μισθολογικό κλιμάκιο: 19 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 23.521,39	Ὄνοματεπώνυμο: Μ.Ε. Α.Μ.Β.: 15681 Συντάξιμα ἔτη: 16-3-4	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 19 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 15.532,16
Ὄνοματεπώνυμο: Α.Κ. Α.Μ.Β.: 15672 Συντάξιμα ἔτη: 32-7-0	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 11 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 37.891,15	Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Μ. Α.Μ.Β.: 15682 Συντάξιμα ἔτη: 36-1-14	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 4 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 44.841,73
Ὄνοματεπώνυμο: Ν.Χ. Α.Μ.Β.: 15673 Συντάξιμα ἔτη: 31-9-23	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 11 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 37.689,61	Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Ν. Α.Μ.Β.: 15683 Συντάξιμα ἔτη: 42-3-0	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 4 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 45.418,35
Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Κ. Α.Μ.Β.: 15674 Συντάξιμα ἔτη: 37-6-0	Κατηγορία: ΥΕ Μισθολογικό κλιμάκιο: 19 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 19.080,96	Ὄνοματεπώνυμο: Τ.Β. Α.Μ.Β.: 15684 Συντάξιμα ἔτη: 49-2-27	Κατηγορία: Α' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 4 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 45.057,02
Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Ν. Α.Μ.Β.: 15675 Συντάξιμα ἔτη: 39-05-01	Κατηγορία: ΥΕ Μισθολογικό κλιμάκιο: 19 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 33.509,72	Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Σ. Α.Μ.Β.: 15685 Συντάξιμα ἔτη: 44-8-2	Κατηγορία: (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 10 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 41.448,31
Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Κ. Α.Μ.Β.: 15676 Συντάξιμα ἔτη: 36-8-12	Κατηγορία: ΠΕ ₄ Μισθολογικό κλιμάκιο: 01 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 47.268,20	Ὄνοματεπώνυμο: Π.Α. Α.Μ.Β.: 15686 Συντάξιμα ἔτη: 50-9-15	Κατηγορία: Γ' (ΔΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 11 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 40.884,41
Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Σ. Α.Μ.Β.: 15677 Συντάξιμα ἔτη: 43-9-8	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 04 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 45.070,45	Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Π. Α.Μ.Β.: 15687 Συντάξιμα ἔτη: 36-5-20	Κατηγορία: Α' (ΠΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 1 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 45.922,33
Ὄνοματεπώνυμο: Μ.Μ. Α.Μ.Β.: 15678 Συντάξιμα ἔτη: 26-5-20	Κατηγορία: Δ' (ΥΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 23 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 25.955,92	Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Κ. Α.Μ.Β.: 15688 Συντάξιμα ἔτη: 43-8-3	Κατηγορία: Α' (ΠΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 1 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 47.104,56
Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Κ. Α.Μ.Β.: 15679 Συντάξιμα ἔτη: 25-9-0	Κατηγορία ΥΕ Μισθολογικό κλιμάκιο: 19 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 27.170,59	Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Π. Α.Μ.Β.: 15689 Συντάξιμα ἔτη: 32-1-16	Κατηγορία: ΔΕ ₂ Μισθολογικό κλιμάκιο: 11 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 36.466,53
Ὄνοματεπώνυμο: Χ.Α. Α.Μ.Β.: 15680 Συντάξιμα ἔτη: 35-3-17	Κατηγορία: Β' (ΤΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 4 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 47.305,39	Ὄνοματεπώνυμο: Ν.Π. Α.Μ.Β.: 15690 Συντάξιμα ἔτη: 32-1-6	Κατηγορία: Δ' (ΥΕ) Μισθολογικό κλιμάκιο: 19 Ποσό, ἐφ' ἅπαξ: 33.870,91

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ στιγμιότυπα

Φωτογραφίες του Χρήστου Μπόνη
καί των Ίερων Μητροπόλεων

Φωτ. 1. Ό Σεβ. Πειραιώς καί ό δήμαρχος κ. Άγραπίδης
μέ Έκκλ. Συμβούλους του Ί.Ν. Υπαπαντής κατά τά
έγκαίνια του Πνευμ. Κέντρου του ναού.

Φωτ. 2. Στιγμιότυπο από την τελετή Διαβεβαίωσης
στόν πρόεδρο τής Δημοκρατίας των νέων Σεβ. Μητρο-
πολιτών (Νοέμβριος 2004).

Φωτ. 3. Στιγμιότυπο από τήν τιμητική έκδηλωση γιά
τόν Ί.Μ. Χατζηφώτη στή Θεσσαλονίκη (13.11.04)

Φωτ. 4. Ό Νέος Πατριάρχης Άλεξανδρίας κ. Θεόδωρος
μέ τό ποίμνιό του

Φωτ. 5. Άπό τήν Ήμερίδα γιά τά στελέχη καί τούς συνεργάτες του Ρ/Σ τής Ί. Μ. Σερρών (Σεπτέμβριος 2004)

Φωτ. 6. Οί νέοι τής Ένορίας Ευαγγελιστρίας Λευκάδος
στόν Άγιο Γεώργιο των Έλλήνων στή Βενετία.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΛΑΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2786

ΠΑΡΩΡΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τοκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.ΔΘ
Αρ. Φυλ. Άδειας:
4036

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1855/2004 ΚΕΜΠΑ